

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 896

18. LIPNJA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Franjevački samostan Bač

**Blagdan
svetog Antuna**

6

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a i kandidat na listi UDS za Narodnu skupštinu

Za europsku budućnost Srbije

12

Ivan Đurić, programski direktor Inicijative mladih za ljudska prava

Pomirenja nema bez povjerenja

22

Predstavljena *Spomenica župe Presvetog Trojstva* u Somboru

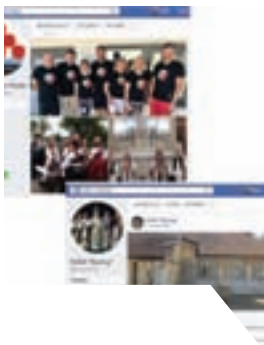
Najljepša barokna crkva Subotičke biskupije

28

Deseta obljetnica HKD-a Šid

Zajedništvo kao ključ opstanka

30

Hrvatske institucije i organizacije u Vojvodini na društvenim mrežama (II.)

Udruge na Facebooku

33

Topoteka

Zbirka fotografija obitelji Dubravke Dulić-Galfi

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Hrvatska zajednica u Republici Srbiji
Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića,
jedan od četiriju praznika hrvatske zajednice,
proslavit će u petak, 19. lipnja u Monoštoru.

U okviru proslave u crkvi **sv. Petra i Pavla**
bit će služena sveta misa u **18 sati.**

U crkvi će biti priređena i izložba povodom 150. obljetnice od
izlaska prvog broja *Bunjevačkih i šokačkih novina* urednika i
pokretača narodnog preporoda biskupa Ivana Antunovića.

Autorica izložbe:

Katarina Čeliković, stručna suradnica u ZKVH-u

Nakon izložbe i obilaska kuće monoštorske župe,
bit će održana 33. sjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Organizator proslave Dana rođenja Ivana Antunovića
je Hrvatsko nacionalno vijeće
u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata i
NIU „Hrvatska riječ“.

Srdačno vas očekujemo!

Jasna Vojnić,
predsjednica HNV-a

Predsjednik Lige socijaldemokrata Vojvodine Nenad Čanak

Institucije autonomije ispuniti sadržajem

» **O**snovna stvar za koju se osobno zalažem na ovim izborima je ukidanje granica, to jest činjenje granica nevažnim. To je izuzetno važna stvar, jer bismo time spriječili mnogo nesporazuma koji od granica proistječu. Drugo, došli bismo u poziciju da sam razvoj, kulturni, ekonomski i svaki drugi na prostoru multinacionalne Vojvodine bude gledan kao put širenja europske ideje, a ne kao smetnja formiranju nacionalnih država kao što je sada slučaj«, kaže predsjednik Lige socijaldemokrata Vojvodine **Nenad Čanak**, stranke koja čini okosnicu koalicije Vojvođanski front u okviru koje i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini izlazi na izbore.

Kako se mogu ostvariti ciljevi koje Liga zagovara još od početka višestranačja, prije svega autonomije Vojvodine, kada za to ne postoji većinska politička volja?

Politička volja se može promijeniti. Pitanje je samo koliko ćemo se angažirati na tome, koliko ćemo biti jedinstveni, koliko ćemo raditi. Tako je hrvatski jezik kao jedan od službenih jezika u Vojvodini uveden prije 20-ak godina u jednom vrlo osjetljivom trenutku, jer smo mi u Vojvodini ipak imali i sluha i moći i razumijevanja da se takvo što uradi i time damo svoj doprinos razvoju dobrosusjedskih odnosa Srbije i Hrvatske. Umjesto da se to iskoristi i nastavi tim putem, centralne vlasti u Beogradu nisu baš imale mnogo razumijevanja i nikada to nisu primijetile niti upotrijebile na pravi način. Upravo zbog toga mislim da sada, budući da je Hrvatska članica EU i predsjedat će i u budućnosti EU, jasno je da pomoć Hrvatske u bržem pristupanju Srbije EU može biti uvelike pojačana upravo djelovanjem hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji i Vojvodini. Hrvatska nacionalna zajednica može odigrati ogromnu međunarodnu ulogu, samo kada bi se precizno definiralo što je to što hoćemo učiniti.

Manjine su također većinom podržavale ideje autonomije Vojvodine i ulaska u EU, međutim u značajno manjoj mjeri ove stavove podržavaju pripadnici većinskog naroda.

Tendencija je vrlo jasna, ali Vi zaboravljate jednu stvar. Manjinske nacionalne zajednice su te koje daju sve okuse i boje koje Vojvodina ima, ali nije poanta toga da manjine trebaju biti nositelji

tog procesa. One mogu pomoći, ali većina mora biti ta koja se treba za to založiti.

Ali većina nije za to.

Većina je, nemojte zaboraviti, intoksicirana višedesetljetnim naporima od **Miloševićevog** vremena do danas, a to je 33 godine Miloševićeve ideologije. A prije toga su bile ideologije drugih koji nisu bili ništa manje skloni konceptu Srbije kao centralizirane, suštinski jednodruštvene države.

I danas postoji Autonomna Pokrajina Vojvodina – skupština, vlada. Što nedostaje po Vama?

To su institucije, ali auto-nomos, a to je samostalno donošenje zakona, ne postoji. Vojvodina nema to pravo da donosi svoje zakone od Ustava 1990. godine. A zaboravlja se i činjenica da je Vojvodina imala i vrhovni sud i narodnu banku i teritorijalnu obranu i svoju policiju itd. Vojvodina je imala iskustvo funkcioniranja autonomije, koje je imalo i svoje mane. Tako su Vojvodina i Bosna bile poznate kao najpolicijiskiji dijelovi SFRJ, intelektualci Vojvodine kao slobodnomisleći ljudi išli su u Beograd kao u oazu slobode. Međutim, također je činjenica da je danas potpuno obrnuto: da je Beograd rasadnik nacionalizma, tvorac najrazličitijih paravojnih formacija kao što su organizacije navodno za zaštitu životinja. To je čista prevara i to su sve jedinice za obračun s političkim neistomišljenicima i država na to ne reagira, jer su očigledno potrebni nekim od političara na vlasti koji bi tim putem željeli da strahovladaju Srbijom na neograničen rok. Dakle, mi tražimo da se te institucije autonomije ispunjavaju sadržajem. To je suština priče.

Je li se Srbija suočila s onim što se događalo 90-ih?

Nije. Iz jednostavnog razloga što onog momenta kad se počnete suočavati s bilo čime iz tog perioda, morao bi se otvoriti čitav niz pitanja. Jer ne možete vi otvoriti jedno, a ne otvoriti i drugo. Ne može se otvoriti pitanje zločina u Vukovaru kada su stotine ranjenika iz vukovarske bolnice strijeljani na poljoprivrednom dobru Ovčara, a ne postaviti pitanje tko je za to odgovoran. Onda dobijete odgovor da **Veselin Šljivančanin** nije odgovoran za to, što piše u njegovoj presudi. A nije odgovoran za to zato što nije naredio zločin, ali je predao ljude nekim teritorijalnim i lokalnim jedinicama i jednoj grupaciji koju je organizirala Srpska radikalna stranka. E sad, koja je politička sila natjerala oficira regularne vojske da preda paravojnim jedinicama ljude koji su tamo bili? To je suštinsko pitanje. Ako bismo samo to pitanje otvorili, onda bismo došli do toga da kako je bilo moguće da se u Republici Srpskoj Krajini i Republici Srpskoj svi oficiri plaćaju iz proračuna Savezne Republike Jugoslavije itd. Međutim, to je toliko duboko pitanje da su na kraju birokrati digli ruke od svega i zadovoljili se time da osude jedan broj ljudi sa svih strana za neposredno počinjene ratne zločine i time, navodno, zatvore tu knjigu, iako ta knjiga ne samo da nije zatvorena, ona je time samo zaklopljena da trune. A ta će trulež kad-tad morati biti očišćena.

J. D.

Mato Groznica, kandidat DSHV-a na listi Vojvođanski front u Novom Sadu

Za europsko lice Novog Sada

Jedini kandidat iz redova Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini na listi broj 5 koalicije Vojvođanski front – Ujedinjeni za demokratski Novi Sad (Liga socijaldemokrata Vojvodine, Vojvođanska partija, Zajedno za Vojvodinu) je diplomirani prometni inženjer **Mato Groznica**. Od 2009. je zaposlen u Pokrajinskoj vladi AP kao zamjenik pokrajinskog tajnika, potom kao pomoćnik tajnika i podtajnik u Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. Od 2016. u istom tajništvu radi kao prevoditelj za hrvatski jezik. Član je Vijeća DSHV-a i predsjednik Hrvatskog akademskog društva iz Subotice.

skom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. Od 2016. u istom tajništvu radi kao prevoditelj za hrvatski jezik. Član je Vijeća DSHV-a i predsjednik Hrvatskog akademskog društva iz Subotice.

Kakvim ocjenjujete učinke dosadašnje vlasti u Novom Sadu?

Činjenica da proteklih nekoliko godina nisam previše niti angažiran niti fokusiran na politička događanja na bilo kojoj razini ne daju mi za pravo da objektivno ocjenjujem učinke bilo koje, pa tako niti lokalne vlasti u Gradu Novom Sadu. Činjenica je da grad funkcionira, a samo po sebi je jasno da je uvijek moguće da pojedine funkcije gradske vlasti budu u većoj i boljoj službi građana. Kao građanin Novog Sada mogu reći kako mi se čini da bi neke komunalne službe možda mogle biti učinkovitije i bliže onima zbog kojih te službe i postoje, a to su građani. S druge strane, posljednjih godina svjedočimo prilično intenzivnom razvoju grada u građevinskom, komunalnom i uopće u sadržajnom smislu. Ako tomu dodamo i izbor Novog Sada za Europsku prijestolnicu kulture 2021. godine, sve to skupa neminovno pridonosi da Novi Sad privlači sve veću pozornost, ne samo unutar Srbije nego biva sve značajniji i na regionalnoj razini, pa i šire.

Kakav je program, za što se zalaže DSHV i koalicija Vojvođanski front – UDS na ovim izborima za Novi Sad?

DSHV-u, kao demokratski i proeuropski orijentiranoj stranci, svakako će fokus djelovanja biti u kontekstu europskih vrijednosti i europskih integracija naše države. S tim u vezi, DSHV će na svim razinama provoditi principijelnu politiku. U konkretnom slučaju, zalagat ćemo se za europsko lice Novog Sada! Ukoliko dobijemo priliku, u najširem smislu promovirat ćemo i podupirati ideju Grada Novog Sada, kao mjesta zadovoljnih ljudi! Nastojat ćemo buditi i poticati vjeru da je Novi Sad mjesto gdje se može lijepo i dobro živjeti, gdje hoćemo i možemo biti dobri domaćini, nudeći mnoštvo sadržaja i izazova, ne samo građanima Novog Sada nego i svima koji u njega dođu.

Kakva su Vaša očekivanja, koliko ćete osvojiti mjesta u Skupštini Novog Sada?

Što se tiče broja mjesta u gradskoj Skupštini, takve procjene su uvijek nezahvalne i ako dopustite suzdržao bih se od njih. Ako uđemo u sastav Skupštine grada, ukazivat ćemo na naša očekivanja za jednakim razvojem (komunalne) infrastrukture u svim gradskim i prigradskim naseljima. Osim toga, u kontekstu zaštite okoliša kao temeljnog preduvjeta za zdravlje građana, zalagat ćemo se za Novi Sad i okolna naselja bez divljih deponija, te da postojeći deponiji budu tretirani sukladno civiliziranim i modernim rješenjima kakva poznaje suvremeno društvo. Što se tiče očekivanja, a time i naših nastojanja kada govorimo o pitanjima manjinske provenijencije, zalagat ćemo se za suživot ravnopravnih nacionalnih zajednica uz poticanje skrbi za kulturno naslijeđe, napose za čuvanje posebnosti nacionalnih manjina i njihovog manjinskog identiteta. Poseban naglasak ćemo staviti na očuvanje povijesnog, kulturnog i svakog drugog naslijeđa Petrovaradina, između ostalog jer je povezanost Petrovaradina i hrvatske zajednice višestoljetna i neraskidiva. Također, tražit ćemo da gdje god to bude moguće budemo uključeni u proces donošenja odluka!

HKC: HDF nije imao nikakvog udjela u spašavanju *Bunjevačkog kola*

Ovim putem HKC *Bunjevačko kolo* ograđuje se od izjave dane u spotu u okviru političke kampanje Grupe građana Hrvatski demokratski forum. Izjava u kojoj se tvrdi da je pomenuta grupa građana »spasila *Bunjevačko kolo*« neistinita je iz više razloga, a najvažniji jest da Hrvatski demokratski forum u tome nije imao nikakvog udjela. Istine radi, pojedinci ove grupe građana su svojevremeno bili dio pokrenute inicijative da se izbjegne službeni stečaj udruge, ali su ga neslužbeno ipak proveli na način da su se mnogi povjeritelji »dobrovoljno« odrekli svojih potraživanja.

Također je upitno u kojoj mjeri je tada »spašen« Hrvatski kulturni centar, što može posvjedočiti sadašnja uprava koja se suočila s velikim problemima nakon tog tzv. spasa, kao što su propuštena žalba na rješenje oduzimanja prostora Centru na koji je do tada imao pravo trajnog korištenja, loše vođena ob-

nova restorana, nepovoljan ugovor potpisan s upravom Grada Subotica kojim nisu uzeta u obzir ogromna ulaganja izvedena u periodu prije potpisivanja ugovora, pa sve do velikih gubitaka u poslovanju i novih dugova prema povjeriteljima.

HKC *Bunjevačko kolo* je udruga koja se 50 godina bavi očuvanjem kulture i tradicije Hrvata i ne želi biti predmet političkih nadgornjavanja i svojatanja. Zahvalni smo svim dobronamjernim pojedincima i institucijama koji su do sada pomagali. Dobronamjernima smatramo sve one koji pomažući ne žele sebi prisvajati zasluge i javno ih promovirati. Promocija i zahvala svakom tko je pridonio neće izostati, ali to je zadaća uprave i članova HKC-a *Bunjevačko kolo* i mi ju vrlo rado ostvarujemo.

Predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo*
Lazar Cvijin

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a i kandidat na listi UDS za Narodnu skupštinu

Za europsku budućnost Srbije

Koji su ciljevi i program koalicije Ujedinjena demokratska Srbija na republičkoj razini? Zašto bi građani vama dali svoj glas?

Očekujemo podršku svih onih građana kojima je stalo do europske budućnosti Srbije. Mi smo jedini savez političkih stranaka koji nedvosmisleno stavlja vrijednosti Europske unije u prvi plan kada je u pitanju politički program. Razvoj demokracije, vladavina prava, funkcioniranje institucija, decentralizacija i ravnopravnost nacionalnih zajednica su naši politički ciljevi. Dosadašnje iskustvo i prakse naših političkih partnera jesu garancija da će ta vrsta političke platforme imati i nadalje svoje dosljedne zagovaratelje. Mislimo da smo se u jednom takvom bloku, kao stranka nacionalne manjine koja od početka vrlo snažno artikulira i zalaže se za brže i kvalitetnije europske integracije, našli u prirodnom savezništvu s drugim partnerima i da građani od jednog takvog političkog koncepta mogu očekivati i brojne beneficije – od uređenosti države i njenog funkcioniranja pa do svih onih beneficija koje imaju drugi građani u državama EU. Naravno, mi smo posebno zainteresirani za unaprjeđenje hrvatske manjinske zajednice koja će ostvarivati svoje legitimne interese i zakonom garantirana prava jednostavnije i lakše ukoliko vladaju načini na koje funkcioniraju i vrijednosti na kojima se temelje države EU. Onda će biti sve lakše i jednostavnije ostvariti.

Što ste uspjeli uraditi i postići za prethodne četiri godine u Narodnoj skupštini u koaliciji s Demokratskom strankom?

Naravno da je savez kojem smo pripadali bio onaj koji nije bio u funkciji vršenja vlasti i u tom smislu su i naši dosezi bili limitirani. Vidjeli smo da i europski put Srbije nije bio uvijek linearan i s jednakom dosljednošću ostvarivan. Bilo je iskliznuća koja su govorila čak i suprotno o vanjskopolitičkim stremljenjima Srbije. S druge strane, vidjeli smo da u izostanku tih procesa može doći do narušavanja nekih temeljnih vrijednosti demokracije, funkcioniranja institucija od skupštine pa do stvaranja određenih vrlo problematičnih pojava u prostoru medija. Drugim riječima, u Srbiji se događaju nepovoljni procesi kada je u pitanju razvoj demokracije. Mi smo se tim procesima pokušali suprotstaviti, ali nismo uspjeli. U domenama naših moći ukazivali smo na te slabosti i nudili određena rješenja.

Je li za manjine probitačnije da budu uz vlast?

Naravno da je probitačnije ako vlast ima koncept da želi s manjinama. Mi smo svjedoci da sadašnja vlast želi samo s određenim manjinama i da to onda pokaže kao koncept za suradnju sa svim manjinama. Vidjeli smo da tako što nije bilo u pitanju kada je u pitanju albanska, bošnjačka i hrvatska zajednica. S druge strane, i sada nije bilo niti jedne geste od strane onih koji su na vlasti što žele, ukoliko su željeli biti u savezu s jedinom relevantnom političkom strankom hrvatske zajednice. Ono što smo vidjeli i što vidimo jest da takve platforme nema nego da se u zrakopraznom prostoru stvaraju okviri za moguće konflikte i za naše instrumentalno držanje u vanjskopolitičkom smislu u hrvatsko-srpskim odnosima. Također vidimo i da je penetracija unutar prostora moći i institucija hrvatske zajednice gotovo svakodnevna.

Što to znači?

To znači da se resursima javnih vlasti i financijskih krugova mogu stvoriti prividi da određene grupacije ljudi imaju podršku u dovoljnoj mjeri građana hrvatske nacionalnosti ili s druge strane da se različitim obećanjima, a neki puta i ucjenama, onemogućuju procesi samostalnog izlaska na izbore. To sada neka bude dovoljno rečeno, a nakon izbora ćemo sve protumačiti.

Sada su i izbori u Hrvatskoj u kojoj postoje zajamčeni mandati za predstavnike manjinskih zajednica. Što takva izborna pravila i instituti znače za manjine?

Institut zajamčenih mandata za manjine u Hrvatskoj omogućuje da vi vašu političku moć konstituirate samostalno. To je temeljna pretpostavka za vaš subjektivitet u političkom polju. Mi to nemamo. I to je takav hendikep koji je nemoguće objasniti. Ukoliko samostalno ne možete biti participijent u prostoru vlasti, ako samostalno ne možete artikulirati unutar političkih institucija vaše zajednice svoj politički interes vi ste uvijek privjezak, vi ste instanca na povocu. Je li povodac duži ili kraći ovisi o vašim partnerima. No, u svakom slučaju, bez zajamčenih mandata politička artikulacija interesa hrvatske zajednice bit će gotovo nemoguća.

Zajamčeni mandati također znače i financiranje političkih predstavnika manjina. Kada garantiranih mandata nema, kakvi su uvjeti za manjinske stranke?

To za sobom povlači i cijeli niz posljedica, mahom negativnih, od financiranja vaše političke infrastrukture, od pozicija vaše samostalnosti, do nemogućnosti stvaranja političke strukture onih koji se na profesionalni način bave ostvarivanjem interesa hrvatske zajednice i koji se mogu posvećeno baviti pitanjem unaprjeđenja položaja hrvatske zajednice. Zajamčeni mandati znače biti dio institucija koje donose odluke u kojima se onda mogu izboriti za odluke koje su u interesu pripadnika manjinske zajednice. Jer ne treba zaboraviti da srpska zajednica u Hrvatskoj samo na lokalnoj razini ima ne samo garantirana mjesta u zastupničkim tijelima, skupštinama ili gradskim vijećima već ima i osigurane mandate i pozicije u izvršnom segmentu vlasti. Konkretno to znači da su 44 osobe u Hrvatskoj na lokalnoj razini predstavnici srpske zajednice jer imaju donelačelnička, načelnička, dogradonačelnička ili gradonačelnička mjesta od kojih je više od polovice profesionalno. Mi se bavimo politikom s ulice, profesionalnih zaposlenih osoba u strukturama javnih vlasti nas nema. U Subotici od 203 imenovane i izabrane osobe samo su troje Hrvati koji rade kao članovi povjerenstava, i ta vrsta isključenosti gotovo je jednaka nekim praksama u državama koje imaju iskustva s aparthejdom.

Je li ikada neka politička snaga u Srbiji pokazala interes da se uvedu garantirani mandati za manjine?

Na žalost nije.

Čak ni Demokratska stranka?

Svojedobno kada su bili u vlasti, ni oni. Ne postoji spremnost niti u akademskim krugovima da se to pitanje ozbiljno razriješi. I mene čudi što vlasti unutar Hrvatske ozbiljno ne porazmisle o tome da se taj institut suspendira iz međudržavnog sporazuma (zato što se ne provodi, prim. a.) i očekujemo da se hrvatske vlasti daleko više zalažu da se Sporazum o zaštiti manjina i primijeni. Sve ostalo je trošenje energije koje za posljedicu ima kopnjenje snaga unutar hrvatske zajednice.

Kakav je program DSHV-a za Suboticu?

Mi hoćemo departizaciju, prije svega javne uprave da ona bude efikasna i servis građana a ne resurs za partitokratsko namirivanje sinekura. Hoćemo da infrastruktura, ne samo komunalna, u svakom naseljenom mjestu bude jednako razvijena, a ne da imamo naselja koja imaju prigradska kazališta dok Đurđin nema Dom kulture, ili da imamo naselja kao što je Palić koji ima 90 posto asfaltiranih ulica a da Tavankut nema ni 20 posto. Hoćemo da zdravstvena zaštita bude jednaka za svakog a ne da neki nemaju pedijatra ni ljekarnu a drugi imaju sve. Riječju – jednaka infrastruktura za sve. Želimo Grad Suboticu bez divljih deponija i svi programi i aktivnosti gradske vlasti moraju imati za cilj da se i ekološki aspekti u njih ugrađuju, a ne da budemo grad s divljim deponijama, da ne možemo staviti u funkciju regionalni deponij nekoliko godina, da otpadne vode iz naselja Palić budu bez ikakvog pročišćavanja puštene u jezero, a onda od njega pokušavamo napraviti turističku destinaciju. Drugim riječima, hoćemo da ekologija bude ugrađena u sve elemente politike. Naravno, mi hoćemo ravnopravnost hrvatske zajednice. Ne možemo se miriti s time da u gradu postoje tri profesionalna kazališta na mađarskom jeziku a da na hrvatskom ne postoji niti jedno, ne možemo se miriti s činjenicom da ne možemo dobiti ono što imaju pripadnici mađarske nacionalne zajednice, pa možemo govoriti o tome da smo u javnoj upravi prije svega u carini, policiji, pošti i drugim javnim poduzećima izrazito podzastupljeni. Na koncu, ali ne manje važno, hoćemo da postoje posebni programi za ostanak ljudi na selu prije svega mladih, da se vode politike koje bi bile okrenute poticajima, podršci, podizanju i razvijanju kapaciteta prerade i plasmana a ne samo proizvodnje i naravno onda sve to uvezati s razvojem agrarnog etnoturizma i kulturnog turizma ne samo kada je u pitanju Grad i Palić već i svako drugo naseljeno mjesto. Mi ćemo pokušati europske vrijednosti i načela politike djelovanja primijeniti i u Gradu Subotici i vratiti Subotici europsko lice.

J. D.

Zvonimir Perušić, GG Hrvatski demokratski forum na izborima u Subotici

Ne ulazimo u izbore da bismo bili oporba

Tko bude činio vlast, imat će partnera u HDF-u. Iskrenog i pouzdanog partnera, kaže Perušić

Grupa građana Hrvatski demokratski forum izlazi na izbore u Subotici sa svojom listom. Moto i osnovna poruka nositelja liste **Zvonimira Perušića** je da Hrvati trebaju izaći samostalno na izbore u Subotici i ući u vlast ukoliko žele ostvariti svoje projekte i programe i biti ravnopravni s drugim zajednicama.

Udruga pod istim nazivom osnovana je i bila registrirana još 2008. godine, a nakon izmjene Zakona o udrugama funkcionira kao neformalna i neregistrirana udruga građana.

Grupa građana Hrvatski demokratski forum izlazi na lokalne izbore u Subotici, kako poručujete, s osnovnom idejom da se lista s hrvatskim predznakom pojavi samostalno na izborima. Znači li to da DSHV izlazi samostalno, a ne u koaliciji, vi ne biste izlazili na izbore?

Mi smo čekali da vidimo što će se dogoditi na toj hrvatskoj političkoj sceni i zato je sve ovako naglo i krenulo. Počeli smo s prvom idejom početkom ožujka, a 13. ožujka smo počeli prikupljati potpise. Kad smo vidjeli da je DSHV objavio kako neće izlaziti kao samostalna hrvatska lista, ostao je otvoren prostor koji smo mi odlučili popuniti.

Što je program izborne liste grupe građana HDF?

Osnovni je cilj da se Hrvati vrate u institucije ovoga grada. Da se vrate u sustav odlučivanja, u sustav predlaganja i donošenja odluka. Naših ljudi, to ne trebam posebno obrazlagati, nema kao izravnih predstavnika u strukturama vlasti grada. Cilj je ući u skupštinu s vijećnicima, cilj je ući naravno u Gradsko vijeće, cilj je ući u tajništva, stručne službe, dakle svugdje gdje možemo utjecati na to da se projekti koje bude utvrđivala hrvatska zajednica provode.

Da biste ušli u izvršnu vlast, morate biti u koaliciji s onima koji formiraju tu vlast, u ovom slučaju na razini Grada Subotice.

Mi smo javno rekli, i za to se zalažemo, da ne ulazimo u izbore da bismo bili oporba. To je sigurno. Kao oporba ne možeš ništa uraditi. Prvo ćemo vidjeti koja će biti naša pozicija. Drugo, vidjet ćemo tko će činiti vlast, a tko bude činio vlast, imat će partnera u HDF-u. Iskrenog i pouzdanog partnera.

Po svim procjenama i istraživanjima Srpska napredna stranka ima najveće šanse za osvajanje vlasti na svim razinama. Jeste li spremni za koaliciju sa SNS-om?

Koliko ja shvaćam stvari, SNS i Savez vojvođanskih Mađara u Gradu Subotici. Dakle, očekuje se nastavak te velike koalicije u Subotici ali opet, ograđujem se, ne znam što će biti rezultat izbora. Naravno, tko god bude činio vlast, imat će pouzdanog partnera u nama.

Kako ocjenjujete prethodnu vlast te koalicije u Subotici?

Ona je funkcionirala prilično dobro. Bez nekih ozbiljnih trzavica kako smo navikli u mandatima prije toga. Mnogi projekti koji su započeti prije desetak godina, neki čak i ranije, se provode i vidimo neke rezultate. Recimo, kazalište, fontana... Dakle, općenito, iako naravno da uvijek može biti bolje, ne možemo biti nezadovoljni.

Kako ocjenjujete položaj Hrvata u Subotici, osim toga što nisu dio vlasti?

Pa to je najveći problem. Sve projekte koje Hrvati imaju, koje hrvatska zajednica utvrdi kao prioritetne koje bi trebalo provoditi, nailaze na problem jer nema normalne komunikacije s vlašću zbog toga što naši predstavnici izlaze sa skupštine demonstrativno, nemaju dobar odnos, nemaju kontakt. Oni su oporba. Uopće ne razumijem kako se može interes jedne zajednice provesti ako si oporba.

Mislite, dakle, da manjine uvijek moraju biti uz vlast?

Ne kažem generalno, ali mislim da je sada situacija s Hrvatima takva da bi bilo jako dobro da budu uz vlast.

Koji su projekti koje biste vi podržali ili se zalagali?

Osnovni uvjet svih uvjeta je ući u sustav i provoditi projekte koji budu dogovoreni u institucijama hrvatske zajednice. Mi nismo kao mala grupa građana zaduženi za projekte tipa asfaltiranja ulica, trgova itd., ali ne živimo u zabludi da se konkretni problemi mogu rješavati ako nemaš unutra nikoga. Otvorit ćemo Ured za građane gdje ćemo evidentirati sve njihove konkretne zahtjeve i onda ćemo te konkretne zahtjeve provoditi. Bit će i online ured i na različite načine će ljudi moći predstaviti svoje konkretne probleme u svojim sredinama. Mi ćemo zatim te konkretne probleme kandidirati za rješavanje u strukturi Grada Subotice. Ako u nekoj ulici nedostaje asfalt ili vodovodni priključak, naravno da će se nama javiti građani iz naše zajednice i ako mi pomognemo tom građaninu iz naše hrvatske zajednice, pomoći ćemo i drugim građanima koji žive u toj ulici.

J. D.

Zoran Čota, kandidat DSHV-a u Somboru

Za ravnopravnost i uključenost

U Somboru Demokratski savez Hrvata u Vojvodini izlazi na izbore na listi Vojvođanski front – Ujedinjeni za demokratski Sombor (Liga socijaldemokrata Vojvodine, Vojvođanska partija, Zajedno za Vojvodinu, DSHV). Od ukupno devet proglašanih, nalazi se na mjestu broj 8.

Za listu od 21 kandidata skupljeno je ukupno 670 potpisa, a najveću ulogu u tome odigrali su Monoštorci, kaže **Zoran Čota**, član predsjedništva DSHV-a.

Tko su kandidati DSHV-a na ovoj listi?

Kandidati su Zoran Čota, **Sonja Periškić-Pejak**, **Željko Šere-mešić**, **Tomislav Vuković**, **Branko Matin** i **Alojzije Firanj**.

Za što ćete se zalagati u Somboru?

Kao i u svim drugim mjestima gdje izlazimo na izbore, zalagat ćemo se za profesionalnu i efikasnu javnu upravu, jednaku razvijenost komunalne infrastrukture u svim naseljima, za grad i okolna naselja bez divljih deponija. Također ćemo se zalagati za suživot ravnopravnih nacionalnih zajednica i za uključenost u proces donošenja odluka, jer sada nas nema niti u jednom segmentu u javnim službama, niti u tijelima uprave, na mjestima u kojima se odlučuje. Zalagat ćemo se za transparentnost u raspodjeli sredstava i da hrvatske institucije budu zastupljene na ravnopravan način, odnosno da ne budu obezvrjeđene. Želimo da se sredstva za kulturu, informiranje i druge potrebe raspodjeljuju razmjerno

prema brojnosti nacionalnih zajednica, a ne kao do sada. Kao ilustraciju mogu iznijeti jedan podatak koji mi je osobno veoma zasmetao i koji govori o isključenosti i nevidljivosti Hrvata u Somboru. Radi se o tome da Turistička zajednica Grada Sombora na svom sajtu već više godina uopće ne spominje Hrvate da postoje. Nabrajaju se Srbi 61 posto, pa Mađari 11 posto, pa preskaču Hrvate kojih je oko 7 posto, pa govore o Bunjevcima 2,4 posto i nabrajaju ostale. U

nekoliko navrata sam i uložio prigovor, ali bez uspjeha. Po popisu nas ima oko 6.000 i značajan smo dio Sombora, ali čak i na ovakav način nas se isključuje. Mi možemo pričati o različitim mišljenjima, ali činjenice su činjenice. I ovakav postupak je diskriminirajući prema Hrvatima. Osim toga, svakako ćemo sudjelovati u razvijanju obrazovanja na hrvatskom jeziku koje je pogotovo bilo ugroženo u Beregu. Želimo reći da nas ipak ima, ali smo zapostavljeni.

J. D.

Odgovor na priopćenje Tomislava Žigmanova

U vezi s tekstom pod nadnaslovom »Priopćenje predsjednika DSHV-a Tomislava Žigmanova« i naslovom »Upliv državnih struktura u procese u hrvatskoj zajednici«, objavljenim u *Hrvatskoj riječi* dana 12. lipnja 2020. na stranici br. 9, sukladno odredbama Zakona o javnom informiranju i medijima zahtijevamo da bez naknade objavite odgovor Hrvatskog demokratskog foruma.

Napominjemo da Vam je na vrijeme i prije zaključenja broja tjednika u kojem ste objavili priopćenje koje je sadržalo neistinitu informaciju već dostavljen odgovor HDF-a. Da ste kojim slučajem poštovali novinarsko pravilo po kojem treba pitati i drugu stranu, istovremeno biste objavili i odgovor HDF-a, u to vrijeme već objelodanjen u mnogim drugim medijima, ili zatražili mišljenje druge strane. Tada ne bi bilo razloga za ovaj odgovor, za koji očekujemo da ga objavite makar i samo zbog prisile zakona.

HDF je odluku o izlasku na lokalne izbore u Subotici donio tek nakon što je DSHV obnarodovao da na izbore ne izlazi kao predstavnik Hrvata, nego u okviru dvoslojne koalicije Vojvođanski front – Ujedinjena demokratska Srbija. Time je **Žigmanov** pokazao da ga ne interesira zastupanje Hrvata, nego samo njegova osobna pozicija, odnosno da ga glasači oporbenih stranaka s centralama u Beogradu i Novom Sadu uguraju na dobro plaćenu funkciju zastupnika u Skupštinu Srbije. HDF je odlukom da samostalno, kao hrvatska lista, izađe na izbore popunio prazan prostor koji je Žigmanov ostavio.

Potpise za podršku listi Hrvatskog demokratskog foruma dali su pripadnici hrvatske zajednice i drugi građani zabrinuti zbog

mogućnosti da Hrvati ostanu jedina nacionalna zajednica bez svojih predstavnika u Skupštini grada Subotice. Ako je Žigmanov u tome vidio »upliv državnih struktura« ili »pomoć struktura vladajuće stranke« morao je za to iznijeti i dokaze, što on u kampanji, naravno, nije učinio, te je prema tome izgovorio neistinu.

HDF se, kao jedina hrvatska lista na ovim izborima, zalaže između ostalog za suživot svih nacionalnih, vjerskih i drugih zajednica u našem gradu, ali se prije svega zalaže za povratak dostojanstva i samopoštovanja hrvatske zajednice. HDF je samostalna grupa građana koja želi da i Hrvati u Subotici zauzmu političko mjesto koje im pripada. Bit ćemo korektan i pouzdan partner vlastima, jer želimo sudjelovati u donošenju odluka bitnim za građane, za razliku od Žigmanova koji svjesno vodi DSHV u oporbu jer mu tako odgovara. Naime, samo s DSHV-om u oporbi on ostvaruje svoj osobni cilj.

Razumijemo da je on pod pritiskom članova DSHV-a koji su izrazito nezadovoljni antinacionalnom politikom svog predsjednika. Otud i tolika nervoza u svakom njegovom javnom istupu otkada je saznao da je HDF jedina hrvatska lista na izborima. Nazivati pripadnike hrvatske zajednice »statističkim i drugim« Hrvatima samo zato što su se otvoreno kandidirali na hrvatskoj listi uvredljivo je i zahtijeva ispriku građanima. No, od ljudi poput Žigmanova to se svakako ne može očekivati.

Zvonimir Perušić
Hrvatski demokratski forum
Nositelj liste

30 godina od osnutka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Hrvati u Vojvodini u mijenama povijesti

Vojvodina (od 1945. godine pod nazivom Autonomna Pokrajina Vojvodina) u točno određenim granicama je 1990. godine dio Srbije koja je u to vrijeme još bila u sastavu tadašnje jugoslavenske države. U neizmijenjenim granicama postoji i danas. Kao regija s posebnim pravnim statusom formirana je 1849. godine pod nazivom Srpsko Vojvodstvo i Tamiški Banat u granicama koje se razlikuju od današnje i koja je ukinuta 1860. godine. Autonomija Vojvodine vuče korijene još iz doba Srpskog Vojvodstva. Nakon Prvog svjetskog rata i raspada Austro-Ugarske formirana je nova država, Država Slovenaca, Hrvata i Srba koja je trajala svega 33 dana, kasnije preimenovana u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, potom u Kraljevinu Jugoslaviju.

Na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu u studenom 1918. godine formirana je Vojvodina i proglašeno njeno ujedinjenje sa Srbijom, koja je ušla u sastav novoformirane južnoslavenske države. Na istoj skupštini formiran je Veliki narodni savet koji je postao pravni nositelj vlasti u Vojvodini i Narodna uprava kao upravno izvršno tijelo. Taj privremeni režim trajao je samo do ožujka 1919. godine kada je u skladu s centralističkom i unitarističkom politikom Kraljevine SHS bio ukinut.

U ovih stotinu godina Vojvodina je svoju autonomiju u nekoliko navrata gubila, pa vraćala, ponekad postupno, ponekad političkim potezima. Ustavom Jugoslavije iz 1974. godine započeli su demokratski procesi u Jugoslaviji, Vojvodina je doživjela znatan ekonomski i finansijski napredak, može se reći da je to period u povijesti Vojvodine u kojemu je ta pokrajina ostvarila maksimum svoje autonomije. Veliki udarac Vojvodini zadan je tzv. jogurt revolucijom 1988. godine kada je preko noći izgubila autonomiju. Povijest Vojvodine viđena na ovaj način objašnjenje je opredjeljenja DSHV-a za vojvođansku opciju.

Položaj Hrvata

Specifičnost ove pokrajine je višenacionalni sastav njenog stanovništva. Godine 1918. najbrojniji su bili Srbi, Mađari, Nijemci i Hrvati. Vojvođanski dijelovi Bačke i Banata su prije Prvog svjetskog rata stoljećima bili u sastavu Mađarske, a Srijema u sastavu Hrvatske. U bačkom dijelu Vojvodine, u Subotici, Somboru, Baji i duž lijeve obale Dunava stoljećima žive bunjevački i šokački Hrvati. Bunjevački Hrvati naseljavaju gradove Suboticu, Sombor i Baju i okolna naselja, a šokački Hrvati naseljavaju područje duž lijeve obale Dunava. Većina istraživača smatra da su se Hrvati doseljavali na panonski prostor u periodu iza Mohačke bitke (1526.), pa do Karlovačkog mira 1699. godine. Poznato je da je posljednja grupa, oko 5.000 duša, doselila 1686. godine.

Već 1801. godine u Subotici postoje hrvatske škole (**A. Sekulić**). Stoljećima su bunjevački Hrvati živjeli u mađarskom dijelu bivše

austro-ugarske carevine i sve do revolucionarnih događaja 1848. godine nesmetano su njegovali i čuvali svoj hrvatski nacionalni identitet. S posebnom su ljubavlju i uspjehom sačuvali svoj hrvatski ikavski govor sve do 1918. godine. Kada je te godine formirana nova država, Kraljevina SHS, na Gradsku kuću u Subotici postavljena je hrvatska zastava.

Očuvati jezik i nacionalnost nije bilo lako kroz duga stoljeća na novom prostoru, geografski udaljenom od prostora s kojega su dolazili u potpuno novu sredinu. Osobito je to bilo zahtjevno nakon burnih događaja 1848. godine kada su politički odnosi između Hrvatske i Mađarske države bili pogoršani. Među onima koji su nam htjeli oduzeti hrvatstvo bio je i **Vuk Karadžić**, koji je u svom pamfletu *Srbi svi i svuda* zapisao da su Bunjevci Srbi katoličke vjere, čega se naknadno, navodno, odrekao. Zabilježeno je da su se u drugoj polovici 19. stoljeća sastali ugledniji Hrvati

 Svečano otvaranje Hrvatskog seljačkog doma na Đurđinu 30. kolovoza 1936.

u Subotici i odlučili da će se koristiti etnonimom Bunjevac kako bi smanjili postojeće napetosti. S druge strane, u tim vremenima u kojima nije bilo »podobno« biti Hrvat, bunjevački Hrvati su doživjeli visok gospodarski napredak što je bilo popraćeno i bogatim sadržajima narodnoga života. Bio je to period u kojemu je i cijelo austro-ugarsko carstvo doživljavalo ogroman gospodarski rast. U Subotici su vlasnici najplodnijih poljoprivrednih zemljišta bili bunjevački Hrvati. Naselja u kojima su živjeli bila su prepoznatljiva, uredna, s mnogim zgradama koje su ukazivale na visok materijalni status vlasnika. U Subotici, koja je 1918. godine imala oko 100 tisuća stanovnika, oko 70 tisuća su bili bunjevački Hrvati.

Šokački Hrvati koji žive u Bačkoj, u pojasu na lijevoj obali Dunava koji je bio u sastavu mađarske države, do 1918. su godine dijelili istu sudbinu s bunjevačkim Hrvatima. Od šokačkih Hrvata u Slavoniji dijeli ih samo Dunav, što nije bila prepreka da se do 1918. godine njihov položaj ni po čemu nije razlikovao od onoga šokačkih Hrvata u Slavoniji.

Nezadovoljstvo statusom

U cijeloj novostvorenoj državi Hrvati su od samoga početka bili nezadovoljni svojim statusom. Nezadovoljni su bili i Hrvati u novostvorenoj pokrajini Vojvodini. Tako se u novinama *Neven* od 6. studenog 1920. godine, koje su izlazile u Subotici, pojavljuje članak sljedećeg sadržaja: »Imamo 5-6 osposobljenih učitelja-ca i

samo su njihove molbe povraćene, kako saznajemo s tim da u Subotici nema praznih učiteljskih mesta. Međutim, jučer čitamo ime na u 'Nevenu' onih sa one strane Saveza koje ima mesta u Subotici. Hvala vam braćo što ste nas za tako kratko vreme probudili; dok još nije sasvim kasno, a mi ćemo gledati da vas ubedimo da gde ima 70 hiljada Bunjevaca na okupu, tamo neće gospodariti drugi nego Bunjevac, pa ma nas to pošto stalo. Braćo Bunjevci, ako ste prijatelji rodu i imenu svome, možete vidjeti pogibelj naroda našega, složite se svi u jedno kolo jer ako na izborima ne pobeđi Bunjevačko-šokačka stranka, onda ne preostaje drugo već štap u ruke, put pod noge jer ovde spasa neće biti za nas. Rode moj! Veliki ti pogibelji prite, ako sada ne ustaneš na branik svojih prava, izgubljen si na vike!

To ti podvikuje Bunjevačka vila

Iz oblaka razastire krila,

Oj Bunjevče probudi se sada...«

Članak je potpisan s »jedan od njih mnogi«.

Cijelo razdoblje između dva svjetska rata bilo je obilježeno rastućim međunacionalnim napetostima između nacija koje su ušle u sastav nove države, osobito između dvije najbrojnije nacije: Hrvata i Srba.

Ideja o zajedničkoj državi južnoslavenskih naroda rođena je u drugoj polovici 19. stoljeća. Sve do danas brojne su interpretacije jugoslagenstva, ovisno o ideološkim i političkim ciljevima. Istaknuti protagonist jugoslagenstva u Hrvata bio je biskup **J. J. Strossmayer**, a u Srba književni povjesničar i kritičar **Jovan Skerlić**. Strossmayerovo jugoslagenstvo je uz nacionalno-političku sastavnicu imalo i vjersku pozadinu, uniju dviju konfesija – katoličke i pravoslavne. Središnji cilj Skerlićevog jugoslagenstva bio je stvoriti jedinstvenu jugoslavensku naciju.

Posljedice II. svjetskog rata

Drugi svjetski rat (1939. – 1945.) je prouzročio velika stradanja svim narodima u Europi. Jugoslaviju je **Hitlerova** Njemačka okupirala 1941. godine i država se raspala. Tijekom rata ginulo se u ratnim sukobima s okupatorom, ali paralelno i u međunacionalnim obračunima kao posljedicu napetosti između dva svjetska rata. Oružani ratni sukobi odnijeli su mnoge žrtve. Osim u ratnim sukobima s okupatorskom vojskom, ginulo se od ustaških zločina, ginulo se od četničke ruke... ginulo se i ginulo. Ginulo se i nakon svršetka rata, tada od komunističke ruke. Obnovljena je Jugoslavija, svu vlast su prigrabili komunisti i uveli jednopartijski sustav sa samo jednom partijom, naravno komunističkom.

Osim ovih fizičkih likvidacija od svih je građana u državi oduzimana imovina. Zemlja je oduzeta agrarnom reformom, u kojoj je vlasnicima ostavljen nekakav minimum, a nacionalizacijom su vlasnicima oduzimate nekretnine, također im je ostavljen u vlasništvu samo minimum za stanovanje. Komunističke vlasti »krasi« i Goli otok na kojemu su stradavali svi »nepodobni«, najviše informbiroovci, intelektualci, svećenici i mnogi drugi. Među njima su mnogi bili u pokretu otpora, no niti to ih nije spasilo. Nacionalno pitanje niti u novoj Jugoslaviji nije bilo riješeno. Da je tome tako pokazale su godine nakon što se država 1990. godine drugi puta raspala. Pokazalo se da je tzv. bratstvo i jedinstvo bio paravan za nešto sasvim drugo od onoga što se tim pojmom pokušavalo poručiti.

Julije Skenderović

Ivan Đurić, programski direktor Inicijative mladih za ljudska prava

Pomirenja nema bez povjerenja

Počinitelji zločina su i dalje živi i ekstremni nacionalizam ne samo da negira te zločine već ih i opravdava. Nacionalistički narativ toliko je jak, toliko utemeljen u javnosti, u obrazovnom sustavu, pa i krajnjoj liniji i u obiteljskim životima

Inicijativa mladih za ljudska prava (YIHR) je regionalna mreža nevladinih organizacija koja ima programe u Srbiji, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i na Kosovu. Jedan od njihovih projekata je pokretanje portala *ratusrbiji.rs*. Platforma je to koja na jednom mjestu daje sve relevantne informacije o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava na teritoriju Srbije. Sajt *ratusrbiji.rs* zamišljen je kao koristan online alat koji na jednostavan i pregledan način pruža sve važne činjenice o zločinima koji su vršeni nad etničkim i vjerskim manjinama u Srbiji krajem dvadesetog stoljeća. Također, to je podsjetnik i opomena aktualnim i budućim političkim vlastima u Srbiji da bez priznanja žrtava, procesuiranja zločinaca i odricanja od politike zločina nema perspektive za Srbiju kao građanskog društva koje vrijeduje mir kao najvišu vrijednost, poručili su iz Inicijative.

Na portalu *ratusrbiji.rs* objavljeni su tekstovi o tajnim masovnim grobnicama, logorima, prisilnim mobilizacijama, paravojsnim jedinicama, protjerivanju manjina, pobuni na jugu Srbije i antiratnom pokretu u Srbiji. To su sudski utvrđene činjenice, podaci organizacija koje su dokumentirale ljudske gubitke u Srbiji, medijski članci kao i službeni podaci domaćih i međunarodnih institucija. Dio sajta je i interaktivna mapa Srbije sačinjena od 91 mjesta zločina, progona, zatočenja, nestanaka, lokacija tajnih masovnih grobnica, kampova paravojsnih jedinica, ali i mjesta otpora ratu i nasilju u Srbiji.

Kako je objavljeno na portalu *ratusrbiji.rs* logor u mjestu Begejci (današnji Torak) bio je organiziran za Hrvate iz Osijeka, Vukovara, Vinkovaca i okolnih mjesta. U Begejcima su od početka listopada 1991. do njegovog zatvaranja prosinca 1991. godine bili zatočeni pripadnici hrvatskih vojnih snaga, ali i manji broj rezervista iz Srbije koji su odbili sudjelovati u ratu. Logor u Stajićevu je bio aktivan od 18. studenoga do 22. prosinca 1991. godine, nakon čega su logoraši prebačeni u Srijemsku Mitrovicu. U

Stajićevu su bili zatočeni pripadnici hrvatskih oružanih snaga, ali i civili i nekoliko liječnika. Od 18. studenoga 1991. do 14. kolovoza 1992. godine logor za zatočene Hrvate bio je i u dijelu KPZ Srijemska Mitrovica. Od kraja 1991. do početka 1992. godine postojali su i logori u Nišu i Beogradu.

Izradu portala *ratusrbiji.rs* pomoglo je Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke. Zašto je važno i danas govoriti o sukobima s kraja prošlog stoljeća, zašto su generacije rođene poslije rata i raspada nekadašnje države često sudionici ispada motiviranih nacionalnom mržnjom, znači li podsjećanje na ratne zločine poslije 20 ili 30 godina u današnjem trenutku njihovu politizaciju? O tome smo razgovarali s programskim direktorom Inicijative mladih za ljudska prava **Ivanom Đurićem**.

HR Inicijativa mladih za ljudska prava pokrenula je platformu *ratusrbiji.rs*. Na toj platformi objavljeni su podaci o ratnim zločinima i kršenju ljudskih prava u razdoblju od 1991. do 2001. godine. Sada je 2020. godina. Zašto je i poslije 20 ili 30 godina važno i dalje govoriti o zločinima, logorima, kršenju ljudskih prava?

Ovom temom treba se baviti sve dok opće poznate činjenice iz tog razdoblja ne budu prihvaćene. Na izborima u nedjelju glasat će generacija rođena poslije raspada nekadašnje države i ratova koji su vođeni. Dakle, oni ne samo da se ne sjećaju tih događaja već su i rođeni poslije njih. Jeste se sve to dešavalo prije 20 ili 30 godina, ali ti događaji i dalje određuju našu stvarnost, stvarnost pripadnika nacionalnih manjina, određuju regionalne odnose i uopće politički kurs država u ovoj regiji. Zato mislimo da je važno da se tim duboko zakopanim istinama, duboko zakopanim činjenicama, koje nitko ne negira, govori i 2020. godine.

HR Kažete zakopane istine o kojima treba govoriti. Je li to suočavanje s istinom preduvjet da se normaliziraju odnosi u regiji?

ДОРТХОЛ PLATZ

Intervju

Pomirenje između država, društava, pojedinaca moguće je ukoliko jedni druge prestanemo lagati. Ukoliko Srbija prešućuje da je sudjelovala u ratu u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, ukoliko prešućuje zločine na Kosovu, onda nema povjerenja između država, društava, pojedinaca. Uspostavljanje povjerenja ključno je za pomirenje. Čak i oni koji ni na koji način nisu sudjelovali u tim događajima, poslijeratne generacije, trebaju sudjelovati u izgradnji tog povjerenja. Imamo priliku i šansu raditi na tome tako što ćemo govoriti istinu, što ćemo reći da zločini nisu počinjeni u naše ime, ali da nam to ne daje za pravo da ih ignoriramo, da o njima šutimo. Počinitelji zločina su i dalje živi i ekstremni nacionalizam ne samo da negira te zločine već ih i opravdava kako je to bilo za dobro nacije. Ne, mi ne mislimo da je to bilo za dobro nacije i želimo poslati poruku našim susjedima da Srbija nije onakva kakvom je pokušava prikazati taj ekstremni nacionalizam. Ima nas koji razmišljamo drugačije i koji smo uporni u tome da napravimo taj iskorak

kako bismo došli do povjerenja koje bi bilo korak do istinskog pomirenja u regiji.

Spomenuli ste generaciju koja u vrijeme dešavanja o kojima govorimo nije bila niti rođena. Međutim, često vidimo da i ti mladi ljudi postaju dio ispada motiviranih nacionalnom mržnjom. Imate li objašnjenje zašto je to tako?

Iz nekog svog iskustva u radu s mladima mogao bih to objasniti time što je nacionalistički narativ toliko jak, toliko utemeljen u javnosti, u obrazovnom sustavu, pa u krajnjoj liniji i u obiteljskim životima. Čuti nešto drugo i drugačije je strašno teško i ovisi od volje pojedinca. Ukoliko nema te volje, onda ćete samo preuzeti taj nacionalistički šablon po kome je svaki automobil sa srbijanskim registarskim oznakama na hrvatskom primorju razlupan svakog ljeta, ili kako u Sarajevu više ne živi niti jedan Srbin, ili kako je Kosovo sveta srpska zemlja. S druge strane, i ako želite istražiti, to nije jednostavno jer malo je političara i javnih ličnosti koji o tome govore u javnom prostoru. Knjige koje pišu o

zločinima, masovnim grobnicama... tiskaju se u malim tiražama i često su nedostupne. Ova naša internetska stranica upravo zato jest pokušaj da se prikupe podaci iz raznih izvora i budu objavljeni na jednom mjestu.

HR Srbija nije sudjelovala u ratu i rat se u Srbiji nije dešavao, u to su nas uvjeravali desetljećima. Prilika je ovo podsjetiti se na činjenice koje potvrđuju da je Srbija itekako bila u ratu. Kakav je epilog rata u kome Srbija nije sudjelovala?

Najvažniji podatak je da se i dalje 10.000 ljudi vodi kao nestalo, da su u Srbiji masovne grobnice albanskih civila pronađene na četiri lokacije koje su neposredno pored policijskih poligona, da se još oko 1.000 Albanaca vodi kao nestalo, što izaziva opravdanu sumnju da postoji još neka slična lokacija. Zato je prioritet da se utvrdi sudbina nestalih osoba. Osim brojki, važna je mapa lokacija koje su na bilo koji način bile povezane s ratnim dešavanjima na prostoru bivše Jugoslavije. Takvih lokacija imamo u svim dijelovima Srbije i nitko za to nije snosio ni političku ni sudsku odgovornost. Mapirali smo oko 90 lokacija i to bi trebalo značiti da je sve što se dešavalo teško negirati, ali vidimo da je i to moguće.

HR Zašto se Srbija nikada nije suočila sa svojom prošlošću? Je li imala šansu, je li postojala vlast koja je bila spremna ili se može reći bila i hrabra za tako nešto?

Bilo je tih iskoraka. Prije svega, to je uhićenje **Slobodana Miloševića**, zatim objava snimke strijeljanja u Trnovu što je pretходило iskopavanju masovnih grobnica u Batajnici, Perućcu, Petrovom Selu. Prošlost je nekako isplivala na površinu 2001. i 2002. godine. U narednih deset godina samo se pričalo o uhićenju haških bjegunaca. U međuvremenu su se osuđeni za zločine pred sudom u Den Haagu vratili nakon odsluženih kazni i postali su dio političkog života. Važni su bili pokušaji predsjednika **Borisa Tadića** i **Ive Josipovića**. Važne rečenice i važne isprike su izgovorene, ali kontinuiteta nije bilo ni u Hrvatskoj ni u Srbiji. **Vučićev** odlazak u Srebrenicu mogao je promijeniti mnogo toga, ali je nažalost sav fokus bio na prosvjedu protiv njegovog dolaska. Tih prilika nema bezgranično i možda ćemo doći u situaciju da će pomirenje biti nemoguće. Vlada Srbije uputila je u Srebrenicu financijsku pomoć i zbog toga su u Srebrenici uoči ovih izbora u Srbiju postavljeni bilbordi s natpisom »Zahvalna Srebrenica«. To je strašan korak ka novom nacionalnom razdvajanju, k antagonizaciji Bošnjaka.

HR Ministar vanjskih poslova Srbije Ivica Dačić je pokretanje sajta ratusrbiji.rs ocijenio kao »politizaciju teme ratnih zločina«. Iznenadeni ste ili ste takve reakcije očekivali?

Ono što je u tom smislu za nas važno je to da nitko nije reagirao na sadržaj, nitko nije osporio činjenice koje smo objavili. Ne možemo mi politizirati ratne zločine. Ratni zločini su bili instrument i posljedica jedne politike, politike njegove partije. Zločinci su nam postali heroji, a žrtve lažovi. U tom ignoriranju prošlosti otišli smo toliko daleko kada je Haški tribunal osudio **Šešelja** za zločine protiv čovječnosti na teritoriju Srbije, a to ovdje nije izazvalo nikakvo komešanje, a kamoli neku ozbiljnu reakciju države. I evo Šešelja je kandidat i na ovim izborima. To je sramota i poraz vlasti, oporbe, nevladinog sektora, mirovnih aktivista, medija.

HR Osim platforme ratusrbiji.rs, ima li planova da se kroz javne tribine ili na neke druge načine, jer mediji su oč-

to za ovu temu zatvoreni, ova tema aktualizira u srbijanskoj javnosti?

Mi smo pripremajući ovaj sajt obišli nekoliko ključnih mjesta koja smo pokazali mladim aktivistima, razgovarali smo s lokalnim stanovništvom. Naši planovi za dalje su prikupljanje svjedočanstava žrtava. Onih koji su bili zatočeni, koji su izgubili nekoga u svojoj obitelji. Želimo da u prvi plan budu stavljene njihove priče. Želimo zatim da se postave spomenici nesrpskim žrtvama. Ne možemo mi postavljati spomenike, ali ćemo uz pomoć umjetnika na neki način obilježiti ta mjesta stradanja u Srbiji. Želimo također da se u Srbiji priča o antiratnom pokretu iz 90-ih godina, koji je tada bio jedini most u ovoj regiji. To je ključna priča i time se i danas trebamo voditi. Logori za Hrvate tijekom 90-ih godina postojali su u nekoliko mjesta, prije svega Vojvodine. Godinama su trajali naponi bivših logoraša da se postavi spomen-ploča u Stajičevu. Bez uspjeha, a nije dozvoljen ni organiziran posjet bivših logoraša. Kolovoza 2018. godine predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić**, govoreći o realiziranim točkama *Subotičke deklaracije* (koju je potpisao s tadašnjom predsjednicom Hrvatske **Kolindom Grabar-Kitarović**), rekao je da je dogovoreno započinjanje razgovora u vezi s obilježavanjem mjesta stradanja Hrvata u Srbiji tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća, te da se čeka na njihov prijedlog kako bi se to moglo uraditi.

HR Međutim, kako ste objavili, do travnja 2020. godine nije bilo informacija je li do dogovora i došlo.

Srbija ne negira postojanje tog logora. Sve je jasno i dokumentirano, ali to ignoriranje – »ja neću, jer kakva je ploča u Jasenovcu«, »ja neću, jer što ste vi nama radili«, odraz je tinjajućeg neprijateljstva. Rekao bih da država ne da odbija već ignorira. Zato mi imamo priliku obilježiti i to i druga mjesta i na taj način poslati poruku isprike. Mislim da će takva poruka, iako ne stiže od vlasti, biti signal da i s druge strane prevlada stav »može bolje, drugačije«.

HR Sagledavajući trenutačnu političku i društvenu situaciju u ovoj regiji, kakve su Vam procjene koliko izbornih ciklusa treba proći da bi se desilo suočavanje s onim što se dešavalo od 1991. do 2001. godine? I ne samo to, već i da osuđeni za ratne zločine ne budu dio vlasti, u medijima i na drugi način zastupljeni u javnom prostoru?

Mislim da je to moguće uraditi u jednom izbornom ciklusu, ali je potrebno da sve vlade sjednu zajedno. Nije za to potrebno da s vlasti odu **Vučić**, **Thači** ili HDZ. Ne. Trebaju samo shvatiti da zamrznuti sukobi u regiji i ova vrsta tenzije ne mogu zauvijek biti obuzdani utrkom u naoružanju, mjestimičnim incidentima ili prijetnjama. Zajednička politika mira znači da konačno ustanovimo granice u regiji, da nemamo više teritorijalnih pretenzija, prije svega prema Bosni i Kosovu, da se Crna Gora pusti da sama rješava svoje unutarnje odnose, da se radi na pitanju nestalih. Rekao bih da smo sada u stanju kome. Neki puls postoji, ali to je klinička smrt. Teško je, jer sve ovisi od politike, ali s druge strane to je i šansa, šansa da se odustane od pogrešnih politika, jer sve ovo o čemu govorimo mora postati dio političke i demokratske kulture. Incident navijača *Dinama* bio je objavljen u svim našim novinama, a kada su oni uhićeni, to je objavljeno u jednim novinama. Ali je zato fotografija s odvratnim transparentom bila svugdje. A kako će mediji izvještavati, opet ovisi od politike. A mir nije vječan. Trajan je onoliko koliko radimo na tome da ga izgradimo.

Sagledavanje gospodarstvenih resursa hrvatske zajednice

Upravitelj Cro-Fonda Cvijin okupio gospodarstvenike iz Srijema

Sastanak gospodarstvenika iz Srijema s upraviteljem Fondacije za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji **Cro-Fond Lazarom Cvijinom** i članom tima za izradu registra gospodarstvenika i organizatorom sastanka **Borisom Udovčićem** održan je u uto-rak, 9. lipnja, u prostoru HKPD-a *Tomislav* u Golubincima, preno-si portal Hrvatskog nacionalnog vijeća. Sastanak je imao za cilj

predstaviti inicijativu Fondacije da se napravi registar gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava hrvatske zajednice u Srbiji.

Sastanku je nazočilo 20-ak gospodarstvenika iz Golubinaca, Novog Slankamena, Srijemske Mitrovice i Hrtkovaca. Gospodarstvenici su sa zanimanjem podržali ovu inicijativu, koja u konačnici ima za cilj sagledavanje gospodarstvenih resursa hrvatske zajednice kako bi se moglo pristupiti organiziranju i međusobnom povezivanju srodnih sektora gospodarstva u klastere ili prstenove, radi stvaranja mogućnosti zajedničkog sudjelovanja u projektima prekogranične suradnje i apliciranja na ostale vidove potpore koje bi bile dostupne.

»Plan nam je da im pokušamo osigurati pomoć, da vidimo što sve imamo i na koju stranu da krenemo. Ideja je da se pokušamo povezati sa županijama, čak i s Vladom Hrvatske i da vidimo kako im možemo pomoći. Bilo da su u pitanju prekogranični projekti ili neki prosperitetni fond. No, ne možemo ništa uraditi dok ne vidimo s čim raspolažemo, kako bismo mogli ići dalje sa što konkretnijim podacima«, objašnjava Cvijin za portal HNV-a.

Dogovoreno je da će se gospodarstvenici uključiti u ovu inicijativu i da će istu promovirati kod drugih gospodarstvenika i s članom tima za njihovo područje sačiniti popis zainteresiranih gospodarstvenika kao i popis resursa kojim raspolažu. Također, predvoditelji inicijative su obećali da će redovito informirati zainteresirane gospodarstvenike o napretku ovog dijela rada kao i o mogućnostima koje se eventualno pojave za dobivanje potpora, organiziranje edukacija i sajмова i drugih aktivnosti.

Znameniti Hrvati u Novom Sadu

O spomen-pločama odlučuje radna skupina

Dio članova Radne skupine za postavljanje spomen-ploča znamenitim Hrvatima na teritoriju Novog Sada sastao se s članom Gradskog vijeća zaduženim za kulturu **Daliborom Rožićem** u Gradskoj kući u Novom Sadu. Cilj sastanka bio je sagledavanje otvorenih pitanja i dogovor o metodologiji rada i budućim koracima Radne skupine.

Na sastanku je još bilo riječi i o problemima na planu zaštite Starog Majura i potrebi da se grob i spomenik **Josipu Runjaninu** (uglazbio hrvatsku himnu *Lijepa naša domovino*) stavi pod zaštitu Grada. Osim toga, dogovoreno je da se konstituirajuća sjednica Radne skupine održi početkom srpnja.

Članovi koji predstavljaju hrvatsku zajednicu u Radnoj skupini su arhitekt planer u JP-u *Urbanizam*, Zavoda za urbanizam Novi Sad **Darko Polić**, član IO HNV-a zadužen za kulturu **Darko Sarić Lukendić**, ornitolog u Pokrajinskom zavodu za

Grob Josipa Runjanina na Uspenskom groblju u Novom Sadu

zaštitu prirode **Marko Tucakov** i vijećnik HNV-a **Goran Kaurić**. Na mjestu predsjednika Radne skupine je član Gradskog vijeća za upravu i propise Grada Novog Sada **Milan Đurić**, dok je zamjenik predsjednika član GV-a zadužen za kulturu u Novom Sadu **Dalibor Rožić**. Preostali članovi su ravnatelj Zavoda za zaštitu spomenika kulture Grada Novog Sada **Siniša Jokić** i ravnatelj Povijesnog arhiva Grada Novog Sada **Petar Đurđev**.

Radna skupina posljedica je inicijative Hrvatskog nacionalnog vijeća na čelu s predsjednicom **Jasnom Vojnić**, koja se, podsjećamo, krajem studenoga 2019. godine sastala s novosadskim gradonačelnikom **Milošem Vučevićem**, gdje je, među ostalim, otvoreno ovo pitanje i dogovoreno da se formira Radna skupina za ovu namjenu.

Izvor: www.hnv.org.rs

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 40 35, +381 21 487 43 30
ounz@vojvodina.gov.rs
vojin.jovancevic@vojvodina.gov.rs
gorana.kukobat@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-17-6/2020-01
DATUM: 9. 6. 2020. godine

Na temelju članka 15. Pokrajinske skupštinske odluke o pokrajinskoj upravi (*Sl. list AP Vojvodine*, broj: 37/2014, 54/2014 – drugi propis, 37/2016, 29/2017 i 24/19), članka 6. stavka 3. Pokrajinske skupštinske odluke o ustanovljavanju nagrade Autonomne Pokrajine Vojvodine i pokrajinskih priznanja (*Sl. list AP Vojvodine*, broj: 54/2018), članka 4. i članka 5. stavka 2. Pokrajinske uredbe o postupku za dodjelu pokrajinskih priznanja (*Sl. list AP Vojvodine*, broj: 6/2019), Zaključka Povjerenstva za dodjelu nagrade Autonomne Pokrajine Vojvodine i pokrajinskih priznanja klasa: 137-404-87/2019-04 od 30. listopada 2019. godine, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice upućuje

JAVNI POZIV

za podnošenje prijedloga za dodjelu pokrajinskog priznanja u području obrazovanja – Priznanje *Đorđe Natošević*

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice upućuje javni poziv svim zainteresiranim predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, odgojiteljima u predškolskim ustanovama, nastavnicima u osnovnim i srednjim školama i pedagozima i psiholozima u ovim ustanovama u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, da se prijave za Priznanje »ĐORĐE NATOŠEVIĆ«, koje se dodjeljuje za iznimne rezultate postignute u 2019. godini u odgojno-obrazovnom radu.

Pravo predlaganja kandidata za dodjelu pokrajinskog priznanja u području obrazovanja imaju pravne i fizičke osobe.

Pravo na pokrajinsko priznanje ima fizička ili pravna osoba s prebivalištem, odnosno sjedištem, u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

Prijedlog se dostavlja u pismenoj formi s obrazloženjem, podacima o kandidatu i rezultatima njegovog rada postignutim u 2019. godini.

Uz prijedlog, dostavlja se i odgovarajuća dokumentacija, koja se poslije odlučivanja o dodjeli pokrajinskog priznanja ne vraća predlagачu.

Odluku o dodjeli pokrajinskog priznanja donosi Povjerenstvo za dodjelu nagrade Autonomne Pokrajine Vojvodine i pokrajinskih priznanja.

Podnositelji prijedloga obvezno dostavljaju sljedeću POTREBNU DOKUMENTACIJU:

1. Formular – prijedlog za dodjelu pokrajinskog priznanja u području obrazovanja – Priznanje »ĐORĐE NATOŠEVIĆ«, koje se dodjeljuje za iznimne rezultate postignute u odgojno-obrazovnom radu – preuzima se sa stranice www.puma.vojvodina.gov.rs,
2. presliku osobne iskaznice, odnosno očitane osobnu iskaznicu za kandidata koji je fizička osoba, odnosno izvadak iz odgovarajućeg registra za pravnu osobu, kao dokaz da je kandidat s prebivalištem u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini,
3. presliku potvrde o poreznom identifikacijskom broju – PIB-u – za pravne osobe,
4. dokaz o postignutim rezultatima u području obrazovanja u 2019. godini,
5. profesionalni životopis i
6. preslike NAJZNAČAJNIJIH nagrada i priznanja.

Rok i način dostavljanja prijedloga: Javni Poziv za podnošenje prijedloga za dodjelu pokrajinskog priznanja u području obrazovanja – Priznanje *Đorđe Natošević* traje do 31. listopada 2020. godine. Prijedlozi se dostavljaju poštom preporučeno s naznakom »Javni poziv za podnošenje prijedloga za dodjelu pokrajinskog priznanja u području obrazovanja – Priznanje *Đorđe Natošević*, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad«. Pokrajinsko priznanje u području obrazovanja – Priznanje *Đorđe Natošević* dodjeljuje se 25. studenoga 2020. godine.

Pokrajinsko priznanje dodjeljuje se u vidu diplome i u novčanom neto iznosu od 100.000 dinara s pripadajućim porezima i doprinosima.

Dodatne informacije mogu se dobiti u Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice preko telefona 021/487-4035, 021/487-4330 ili putem elektroničke pošte: vojin.jovancevic@vojvodina.gov.rs ili gorana.kukobat@vojvodina.gov.rs.

POKRAJINSKI TAJNIK
Mihály Nyilas

Subotica u novoj državi

U počecima redefiniranja SFRJ vodeće stranke su bile SPS (nasljednica SKS), zatim JUL, »bračni par« SPS-a, i partija izrasla iz četničkog pokreta, SRS, koja je osnovana 1991. godine, a počevši od 1992. pružala je podršku vladajućoj strukturi Srbije. Tadašnji lider SRS-a je proklamirao kao cilj ove stranke ostvarivanje »Velike Srbije«, to jest uspostavljanje granice na liniji Virovitica – Karlovac – Ogulin – Karlobag. Počevši od 1992. godine, da vas podsjetim, živjeli smo u novoj državi – Saveznoj Republici Jugoslaviji koja se sastojala od dvije bivše republike SFRJ: Srbije i Crne Gore. Počevši od 1997. pa do 2000. godine SRS je bila koalicijski partner u republičkoj Vladi, a današnji naš predsjednik Republike, tada mlad i perspektivan kadar, tajnik te stranke, bio je ministar informiranja i zapamćen je po strogom Zakonu o informiranju, koji je ogromnim kaznama kažnjavao »nepodobne oporbene novine«. Događaji od 5. listopada 2000. godine desili su se poslije izbora za predsjednika SRJ koji su održani 21. rujna i na kojima se praktično odlučivalo između dva kandidata: jednog iz vladajuće opcije i drugog iz oporbnog DOS-a (Demokratska opozicija Srbije). Ove nedjelje ponovno su izbori u Srbiji. Ne znam kako vi doživljavate današnje dane, ali ja često imam osjećaj kao da gledam isti film, iste sadržine u kojem igraju isti glumci. Istina, postali su vremensniji i pomalo ugojeniji, uostalom to se desilo i meni. No, da se mi vratimo na početak XXI. stoljeća u našoj domovini, jer ništa katastrofično, što je bilo najavljivano, nije se desilo na prijelazu između milenija.

Vlada DOS-a

Zoran Đinić je 25. siječnja 2001. godine postao premijer, s obzirom na to da je DOS uvjerljivo osvojio 176 zastupničkih mjesta u Skupštini Srbije. Budući da je DOS bio sastavljen od 16 stranaka, svaka je dobila svoje mjesto u Vladi, pa je tako i subotički predsjednik općine postao jedan od pet potpredsjednika Vlade. Svi smo se mi Subotičani nadali da će to našem gradu »donijeti više sunca«. U općinskoj skupštini većinu su činili vijećnici SVM-a, DS-a i DSHV-a. Tada je predsjednik općine bio iz SVM-a, dopredsjednika je dao DSHV, a predsjednik općinske skupštine bio je iz DS-a. Kasnije je uvedena praksa da se i važna direktorska mjesta javnih poduzeća podijele razmjerno partijskoj snazi (računao se broj vijećnika), a otkuda se izvlačio novac prije svega za financiranje partija.

Predsjedničko mjesto SRJ tada je pripalo lideru Demokratske stranke Srbije (DSS), doktoru pravnih nauka poznatom po tome »da ni o čemu nije bio obaviješten«. Uskoro između *Neobavije-*

Detalj kulturne baštine grada

štenog i premijera Đinđića došlo je do otvorenog sukoba, jer je ovaj optuživao predsjednika Vlade da je povezan s organiziranim kriminalom. U položaju predsjednika SRJ nije dugo uživao, jer se i ova državna tvorevina raspala 4. veljače 2003. godine, kada je formirana Državna zajednica Srbije i Crne Gore. Može se postaviti pitanje je li njihov sukob imao za posljedicu Đinđićevo ubojstvo 12. ožujka te godine. Npr. predsjednik je podržao pobunu specijalnih snaga (JSO) krajem prethodne godine, a ubojica Đinđića je bio pripadnik tih snaga. Naredne, 2004. godine održani su izvanredni parlamentarni izbori i gospodin *Neobaviješteni* je postao predsjednik Vlade. Tako mu je, istina nakratko, uspje-

lo drugi puta postat prvi čovjek, ali sada Vlade. Njemu pripisuju grijeh da je »dozvolio« osamostaljenje Crne Gore u svibnju 2006. godine, a smatraju ga tvorcem novog, još važećeg Ustava Srbije kojeg su zastupnici usvojili 30. rujna 2006. godine. »Narod« je ovaj dokument prihvatio nakon dvodnevnog glasanja u posljednji čas. Pozitivnim možemo ocijeniti da je naš grad 2007. godine ponovno dobio status grada a time i gradonačelnika, a 2008. je osnovana Srpska napredna stranka (SNS).

Imat ćemo novog gradonačelnika!

Računajući Đinđićevu Vladu, ova zemlja »troši« po redu osmu garnituru ministara, pomoćnika ministara itd. Ako sve bude po planu, još ove godine dobit ćemo devetu Vladu za nepunih 20 godina, što u prosjeku znači svakih nešto više od dvije godine i tri mjeseca. Osim republičkih i pokrajinskih, raspisani su i lokalni izbori. Za poziciju gradonačelnika borit će se koalicijski partneri SNS i SMV, to jest koja stranka dobije više vijećnika, njen kandidat će biti gradonačelnik.

Na koncu, sumirajmo ukratko posljednjih sto godina »razvoja« našeg grada. Subotica je 1910. godine bio treći grad po broju stanovnika u ugarskom dijelu monarhije. Kod nas je vršen popis stanovništva 2002. i 2011. godine, po novoj i staroj metodologiji. Oba puta bez određenih južnih teritorija. Po rezultatima tih popisa broj stanovnika našeg grada polako ali sigurno opada s 100.386 (1991.) na 99.981 (2002.) i 97.910 (2011.). Poslije Beograda, gdje trenutno živi 23,09% stanovništva, Novi Sad je drugi s 231.798, slijede Niš s 183.164 i Kragujevac s 150.835. Postoji podatak da je »aktivnog stanovništva« u gradu 45,5%. Tu su uračunati i nezaposleni. Po neslužbenim podacima u »industrijskoj zoni« radi cca. toliko ljudi koliko ih je nekad radilo u Severu. Ja ću izići na izbore. A Vi?

Najstariji zanat na tržnici

Drugo lice SUBOTICE

Pojam najstarijeg zanata, opće je poznato, prastari je sinonim za posao koji obavljaju »prijateljice noći«. Sinonim je to za nešto nečasno, skaredno; nešto što narušava ljudsko dostojanstvo, i kada je riječ o davatelju, odnosno davateljici »usluge«, ali i onoga tko istu prima. Pojam najstarijeg zanata univerzalna je tema ljudskog roda, bilo da je riječ o religiji, filozofiji, umjetnosti ili pak o običnom raspredanju u kućnom ili krugu prijatelja na javnom mjestu. Pa ipak, ne manjka ni onih – poput **Koła-kowskog**, primjerice – koji su već odavno zamijetili kako se pojam najstarijeg zanata nepravедно vezuje samo uz jednu kategoriju ljudi, odnosno kako je, čisto zbog stereotipa i predrasuda, načinjena kobna zamjena teza o tome koja je prostitucija gora: tjelesna ili moralna?

Tjelesna je, poznato je to i iz Biblije i iz drugih knjiga starostavnih i staroslavni, razmjerno lako prepoznatljiva i kao takva do današnjih dana je gotovo pa konsenzusom općedruštveno stigmatizirana. Ako, pak, tjelesnu prostituciju stavimo na stranu, kao nešto što nije predmet ovog teksta, opet ostaje dovoljno prostora i drugih zanata koji su u svojoj suštini nerijetko i mnogo problematičniji od onog najstarijeg. Konobari, odvjetnici, trgovci, popovi... (novinari, naravno), sve su to zanimanja u čijim se poljima uvijek nađe dovoljno kukolja da ih se nerijetko lako može rimovati s – lopovi. I da se pri tomu niti najmanje ne pogriješi.

Ali, čak i u tako jakoj konkurenciji prostitucije (neka oproste nespomenute kategorije poput pripadnika vojske, policije i ostalih uglednih profesija) jedna se po svom karakteru izdvaja bar toliko dugo koliko i postojanje samih hetera, od onih s najsocijnijim laticama pa do onih uvelih. Riječ je – e, ne biste nikad pogodili – o... O političarima.

Ako im kao konkurenciju oduzmemo kategorije koje su po svojoj naravi u podređenom položaju – poput djece (ali baš one male), retardiranih osoba ili ovisnika raznih vrsta – vidjet ćemo da malo njih raspolaže tolikim arsenalom bestijalnosti i opaćina svih vrsta kao što je kod nas naoružan prosječni *homo politicus*, pri čemu je posebno apsurdna činjenica da sve to u javnom životu još djeluje i kao normalno, društveno prihvatljivo ponašanje. Nije ovdje riječ o stranačkom prelijetanju ili partijskom zapošljavanju, nije riječ niti o zloporabama društvenog položaja, krađama iz proračuna ili nekim drugim svinjarijama koje se nerijetko lijepe uz imena i prste političara. Riječ je o onim običnim, sitnim aktivnostima kojima se političari ciklično bave svake četiri godine, a ponekad bogami i češće.

Eto, primjerice, ova predizborna kampanja i eto, primjerice, najveća subotička tržnica u vrijeme najveće gužve. Na malom prostoru od Sinagoge do bivše prodavaonice 29. novembra, dakle na nekih dvadesetak metara, poslagalo se u subotu kod *Mlične pece* brat bratu dvadesetak aktivista na štandovima četiri stranke: Socijalističke partije Srbije (SPS), Saveza vojvođanskih Mađara (SVM), Srpske napredne stranke (SNS) i Pokreta građanske Subotice (PGS). Slika uobičajena za ovakve prilike: mladi u majicama i kapama sa stranačkim obilježjima nude prolaznicima propagandni materijal, olovke, upaljače, kape... znatiželjniji-

ma nešto objašnjavaju, uvjeravaju ih, uvažavaju... Sve suprotno od onoga kako se inače ponašaju. Ako je naivan, čovjek na trenutak pomisli da je Čovjek u njihovim očima.

Iza te maske uljudnosti na tržnici, koju su stranački prvaci prepustili mladima (»da se kale« i »dokazuju«), kriju se oni sitni detalji koji najstariji zanat u tjelesnom izjednačuju s najstarijim zanatom u moralnom smislu. Da li zbog nedovoljnog zanimanja građana, zbog dosade ili iz nekog trećeg razloga, tek dio aktivista napustio je svoje stražarsko mjesto na štandu i uputio se ravno na tržnicu i po okolnim kafićima i prodavaonicama, ostavljajući na tezgama, stolovima ili pak trpajući u ruke kupcima svoju

robu – onu bezvrijednu, koja se odmah baca u korpu za smeće, sačinjenu od šarenih laža u vidu propagandnog materijala (»što je do sada urađeno« i što je »u planu« samo ako se domognu vlasti). Pri tomu nije zanemarivo spomenuti i to da se oprobanim receptom predsjednika **Aleksandra Vučića** i stranke na čijem je čelu, poturanja djece u prve redove, u subotu poslužio i SVM. Naime, od nekoliko njihovih aktivista na štandu i tržnici, bar dvije u majicama te stranke su bile djevojčice kasnog osnovno ili ranog srednjoškolskog uzrasta. Dakle, maloljetne. Umjesto da subotnje prijedodne koriste kako im priliči biološkom uzrastu, djevojčice su, uz odsustvo bilo kakve reakcije odraslih (uključujući i policiju), obavljale stranačke aktivnosti! Valjda za svoje bolje sutra.

Već i opisani subotnji primjer – a tome nisu svjedoci samo Subotičani oko tržnice nego u manjoj ili većoj mjeri ljudi na svim meridijanima – na zoran način pokazuje sav jad i bijedu zanata zvanih politika i političar. Zarad ostvarenja svojih ciljeva »To« je u stanju prosjačiti više i od samog prosjaka, obećavati gore od prevaranta, lagati jače od lopova kako bi, već od sutra pa do kraja mandata, na sve to zaboravio i vinuo se u visine, nedohvatljive onome tko ga je na njih podigao. Ako ne vjerujete u ovo što čitate, ono što gledate ili pak slušate, izađite u nedjelju na izbore i pratite ponašanje svojih izabranika. Uostalom, izaći na izbore je izbor kao i ne izaći na njih.

Z. R.

Tijelovo u subotičkoj katedrali

Svetkovina Tijela i Krvi Kristove

Svetkovina Presvetog Tijela i Krvi Kristove, u narodu poznata kao Tijelovo ili Br(a)šančevo, proslavljena je 11. lipnja. Za Katoličku crkvu Tijelovo je svetkovina u spomen na ustanovljenje Euharistije, a Tijelovska procesija je izraz i svjedočanstvo vjere.

Pomalo neobično slavlje ove svetkovine obilježeno je i u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Dvojezičnu svetu misu predvodio je katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, a zbog situacije s koronavirusom, ove godine izostala je Tijelovska procesija, kao i djeca u bjelini, mladi obučeni u bunjevačku narodnu nošnju, barjaci i *nebo* s Presvetim... Jedini par u nošnji bili su ovogodišnji bandaš i bandašica koji su na kraju ove svete mise i predstavljeni okupljenom narodu.

Predstavljanje bandaša i bandašice

Ovogodišnjeg bandaša **Josipa Šarčevića** i bandašicu **Marijanu Matković** predstavio je mons. Beretić.

Josip dolazi iz župe Marije Majke Crkve iz Aleksandrova. Rođen je kao drugo dijete u obitelji **Mire** i **Petra Šarčevića**, te ima starijeg i mlađeg brata, **Filipa** i **Mateja**. Student je Pedagoškog fakulteta u Somboru, aktivan u svojoj župi, te kod franjevac u Subotici, a često je prisutan i kao volonter na Subotičkom oratoriju.

»Kada su me pitali da budem bandaš i kada sam pristao, počeo sam *Dužijancu* promatrati ne samo s tradicijske strane nego i s vjerske, te zašto sam tu, koji će mi biti smisao. Iako nas *Dužijanca* tek čeka, mislim da će to biti velika zahvala, kao i na neki način žrtva, s obzirom na brojna događanja. Kroz tu žrtvu može biti puno plodova« kaže Josip Šarčević.

Član je i folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* i kao bandaš ima veliku podršku prijatelja s folkloru. U slobodno vrijeme crta, te kako je sam rekao, nerijetko dobiva ponude crtati portrete prijatelja i to doživljava kao veliku milost i talent dobiven od Boga, a ovaj hobi pokušava iskoristiti na najbolji način – razveseliti druge.

Marijana dolazi iz župe Blažene Djevice Marije s Bikova, gdje je aktivna od malih nogu. Prvo je dijete u obitelji **Ivanke** i **Ivana Matkovića**, te ima mlađeg brata **Marka**. Apsolventica je Pravnog fakulteta u Novom Sadu, a u slobodno vrijeme bavi se humanitarnim radom. Uključena je u Facebook grupu *Obrok*

za porodicu, te, kako je rekla, u dogovoru s administratoricama grupe obilazi i posjećuje obitelji koje su u potrebi. Marijana se i dosadašnjih godina oblačila s radošću u bunjevačku nošnju, što za *Dužijancu*, što za Tijelovo.

»Biti bandašica je za mene velika čast i s obzirom na to da dolazim sa sela dobro znam što je *Dužijanca*, što je *ris* i koliko je to veliki i važan posao. Od kada su me pitali hoću li biti bandašica, dodatno sam se počela raspitivati i zanimati o obvezama koje su pred nama. Ne znam kako će sve izgledati i što nas u potpunosti čeka, ali ću nastojati dati sve kako bismo ispoštovali sve obveze i zahvalili Bogu za kruh svagdanji«, kaže Marijana Matković, koja je već za ovu priliku sašila novo *ruvo*, u čemu joj je puno pomogla **Marga Lendvai** koja je sašila suknju i *keceljac*, te ručno radila *šling* (bijeli vez) na *otunčici* (gornjem dijelu nošnje), koju je sašila **Cilika Štricki**.

Ž. V.

Događanja *Dužijance* 2020. lipanj – srpanj

23. lipnja – Priskakanje vatre na sv. Ivana Cvitnjaka, dvorište ispred crkve s. Josipa Radnika u Đurđinu – 19 sati

1. srpnja – Etno radionica pravljenja tarane, Etno salaš u Đurđinu – 9 sati

5. srpnja – *Dužijanca* u Žedniku, crkva sv. Marka Evanđelista – 10 sati

10. do 18. srpnja – XXXV. Saziv *Prve kolonije naive u tehnici slame*, Galerija *Prve kolonije naive u tehnici slame*, HKPD Matija Gubec Tavankut – 19.30 sati

11. srpnja – *Takmičenje risara*, njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu – 6.30 sati

12. srpnja – Dječja zahvala Bogu za žetvu, katedrala sv. Terezije Avilske – 10 sati

– *Dužijanca* u Bajmaku, crkva sv. Petra i Pavla – 10 sati

19. srpnja – *Dužijanca* u Tavankutu, crkva Presvetog Srca Isusova – 10.30 sati

21. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – 19 sati

22. srpnja – Otvorenje *Izložbe s Božjom pomoći*, plato ispred franjevačke crkve u Subotici – 19 sati

– Postavljanje izloga u središtu grada Subotice za natjecanje aranžera izloga – tijekom dana

24. srpnja do 24. kolovoza – Izložba slika s XXIII. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić*, HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – 19 sati

26. srpnja – *Dužijanca* u Maloj Bosni, crkva Presvetog Trojstva – 10 sati

– Konjičke utrke *Dužijanca*, Gradski hipodrom Subotica – 14 sati

Sve eventualne promjene bit će objavljene u našem tjedniku.

Danijela Molnar, frizerka

Potrebno je pronaći pravi pristup i zadobiti povjerenje mušterije

Ma koliko se to činilo čudnim na prvi pogled, jedno od najvažnijih zanimanja suvremene svakodnevne jamačno je i frizerski zanat. Iako će mnogi, ponovno na prvu, reći pa tijekom izvanrednog stanja frizeri nisu radili i frizure uopće nisu bile važne i mogli smo živjeti bez dotjeravanja kose. Da, ali već nakon povratka u normalni život, popisi zakazanih termina počeli su se širiti u nedogled.

»Kada je bilo izvjesno da ćemo ponovno moći normalno raditi, u samo nekoliko sati imala sam dvadesetak zahtjeva za prvim slobodnim terminom«, kaže nam na početku razgovora naša sugovornica **Danijela Molnar**, rođena **Čović**, koja se frizerskim poslom bavi već više od dva desetljeća.

Frizerski počeci

Na pitanje kako se uopće odlučila za frizerski poziv i je li imala mladenačkih dvojbi glede buduće profesije, Danijela bez puno razmišljanja odgovara:

»Još u ranoj mladosti znala sam da ću biti odgojiteljica ili frizerka, pa je eto odluka prevagnula na stranu profesije kojom se praktično cijeloga života bavim. Vjerojatno ima nešto i u činjenici da sam još kao mala djevojčica voljela frizirati svoje lutke, a odsječenu 'kosu' skrivala ispod tepiha da mama ne vidi«, nasmijala se gospođa Molnar, danas i sama majka djevojčica **Ive i Lee**, učenica hrvatskih odjela u OŠ *Matko Vuković*.

A tko je bio prva mušterija?

»Već zarana sam počela šišati svoju sestru **Sandru**, a nakon što sam završila srednju kemijsku školu, jer u moje vrijeme nije bilo srednjoškolskog frizerskog smjera, odmah sam na Otvorenom sveučilištu u Subotici upisala tečaj za frizera.«

Sugovornica otkriva i kako je teklo frizersko usavršavanje.

»Teoretsku nastavu nam je držao **Ivan Kovač**, dok sam na praksu išla kod **Gabrijele Barković**, koja me je primila na rad u njezinom frizerskom salonu. Nakon svršetka tečaja kod nje sam ostala kao radnica nekih petnaestak godina i u potpunosti usavršila svoju struku. Danas sam samostalna poduzetnica u salonu koji vodim skupa sa svojom sestrom Sandrom.«

Šišanje i frizure

Frizerska »znanost« poznaje ženske, muške i tzv. unisex majstore ovog, za ljudski rod, izuzetno važnog zanata. Pitamo Danijelu u koju kategoriji bi sebe svrstala?

»Ja sam ženski frizer i nekako se to, prosto rečeno, tako namjestilo tijekom svih proteklih godina. Primjerice, još kada sam učila tajne ovoga zanata uvidjela sam kako je u biti najteže pronaći pravi pristup svakoj mušteriji i da je najvažnije steći povjerenje osobe koja vam prepušta uređenje svog vanjskog izgleda. U pogledu stručnog, majstorskog dijela svakako je najteže bilo svladati tehniku šišanja i potom je tijekom svih proteklih godina konstantno usavršavati i nadopunjavati. Uvijek je nešto novo svojevrsni izazov, i na početku postoji određeni strah, ali svaki modni trend se, uz malo truda i talenta, može svladati i na želju mušterija praktično primjenjivati. Novina ima stalno, ali zahvaljujući novim tehnologijama one su apsolutno dostupne i više

Trend

Primjetan je povratak prirodnim bojama, nosi se duža kosa i šatiranje je jednostavno uvijek u modi.

Najteži posao

U svakom slučaju najzahtjevnije su frizure koje se rade za svatove i maturske proslave. Mušterije znaju doći na tzv. probne frizure kako bi sve bilo tip-top za veliki životni događaj.

nema enigmi. Mušterija čak zna i donijeti određenu fotografiju ili video snimku, a na meni je da to poslije provedem u djelo. Odnedavno se bavim i šminkom, pa u salonu postoji kompletna usluga uljepšavanja naših mušterija.»

Na upit kakav je danas modni trend i je li duža kosa popularnija od kraće, Danijela Molnar kaže:

»Dugačka kosa je svakako ponovno u trendu, ali s druge strane s njom je i mnogo teže raditi jer su frizure zahtjevnije. Kada je riječ o mini val frizurama, one su i dalje aktualne, ali ponajviše među starijom populacijom. Problem je samo što novi naraštaji frizerki to ne znaju i ne žele raditi, pa mi iz starije garde preuzimamo mušterije koje žele tretirati svoju kosu na ovaj nekada izuzetno popularni način.«

Je li bojenje kose i dalje u trendu i koji tonovi dominiraju?

»Bojenje kose praktično nikada ne može izaći iz mode, samo je pitanje koje su boje i tonovi u trenutačnoj modi. Ista je stvar i s tzv. šatiranjem, no opet isto sve ovisi o vladajućem trendu.«

Kultura održavanja frizure

Za svaku osobu koja drži do sebe, bilo ona ženskog ili muškog roda, frizura je bitan dio cjelokupnog vanjskog personalnog ugođaja. Koliko često mušterija dolazi na frizuru u salon?

»Sve ovisi o tipu frizure i načinu na koji se ona njeguje. Na primjer, osobe koje se redovito 'farbaju' i vode računa o svojoj urednosti moraju doći svakoga mjeseca, dok s druge strane starije

gospođe s mini valom isti mogu održavati i tromjesečno. Netko tko preferira kratku kosu također mora doći barem u nekom mjesecom intervalu, dok one koje vole dugu kosu mogu ju održavati u razmacima od nekoliko mjeseci.«

Duži boravak u frizerskom salonu, osobito kada je u pitanju bojenje kose ili stavljanje mini vala, nosi sa sobom i dužu komunikaciju na relaciji frizer – mušterija. Tu sada dolazi onaj važan segment vezan uz povjerenje bez kojeg ne može biti istinskog uzajamnog odnosa.

»Zbilja se tijekom rada može naslušati svakakvih osobnih životnih i ostalih priča, naravno sve to ostaje u domeni profesionalne tajne, a kada godinama njegujete nečiju kosu onda ste i svjedok brojnih događanja u životima svojih mušterija. Lijepo je, na primjer, gledati svoje mušterije kako rastu i stasavaju u svojoj životnoj dobi i na određeni način biti neizostavni svjedok svih proteklih zajedničkih godina.«

U vezi sa stasavanjem: imate dvije kćeri koje su praktično odrastale u frizerskom salonu. Pokazuju li želju za nastavljanjem majčinog zanata?

Zasada niti jedna ne želi uzeti škare u ruke niti pokazuju neku osobito naklonost u svezi mogućeg ozbiljnijeg interesa za frizersku struku. Starija Iva završava sedmi, dok mlađa Lea okončava peti razred i unatoč njihovoj nezainteresiranosti uvijek im naglašavam kako će tijekom školskog raspusta uvijek biti u prilici zaraditi džeparac pomaganjem u salonu. Ali, dajem im još godinu-dvije neka se razmisle.«

Šišate li svoju djecu?

»Da.«

A tko šiša Vas?

»Kolegica s kojom radim u salonu.«

D. P.

Predstavljena *Spomenica župe Presvetog Trojstva u Somboru*

Najljepša barokna crkva Subotičke biskupije

Povijest župe neraskidivo je vezana za povijest samog grada. Crkvu Presvetog Trojstva podigli su franjevci, a blagoslovljena je 1762. godine. Matične knjige vode se od 1719.

Knjiga *Spomenica župe Presvetog Trojstva* tiskana je u nakladi Župe Presvetog Trojstva i Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice, a uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH. Na 250 stranica i s više od 250 fotografija ova knjiga donosi povijest Sombora, katoličke zajednice i same župe. Tiskana je na hrvatskom i mađarskom jeziku.

»Knjiga je mogla dobiti dva naslova, ali mi smo se opredijelili da to bude spomenica. Sadrži dva povijesna dijela čiji su autori prečasn **Stjepan Beretić**, sada župnik u Subotici, inače rođeni Somborac i prečasn **Gábor Drobina**, sada kapelan u Somboru. Oni ne samo da pišu o povijesti ove župe već i samog grada. Drugi dio za nas važan, a još nedovoljno obrađen je uloga katoličke crkve u školstvu, organizaciji školstva, gdje je crkva imala veliku ulogu i u gradnji školskih zgrada koje i danas postoje i koriste se kao škole. Nekada su bile katoličke, a danas su državne. I treći dio, koji ne možemo smatrati povijesnim, ali smatrao sam da je važno spomenuti ljude koji su tri posljednja desetljeća pomagali u obnovi crkve i kapela. Mislim da bi bio veliki grijeh ne spomenuti ih i taj dio ja sam preuzeo da uradim. To nije povijest, jer ne može se o tom skorom razdoblju govoriti kao o nekoj

povijesti. I zato smo mislili da je poštenije knjigu nazvati *Spomenica župe Presvetog Trojstva*«, kazao je župnik ove župe **Josip Pekanović**.

Oživljavanje sjećanja

Prema njegovim riječima, nekoliko je razloga i povoda za objavljivanje ove knjige.

»Dugo godina sam ovdje župnik i sudjelovao sam u mnogim događanjima u gradu i nisam imao često prigodu čuti o ulozima ljudi koji su pripadali katoličkoj crkvi u određenim događajima, institucijama, u kojima znam da su bili prisutni i da su dali svoj trajni doprinos. Naša je zadaća zato bila da ih izvučemo iz zaborava, jer su učinili mnogo ne samo za ovu crkvu već i za društveni život grada Sombora. Prvo franjevci, a zatim i svetovni svećenici«, kaže župnik Pekanović.

A priprema knjige poklopila se s nekoliko važnih datuma. Crkva je blagoslovljena 1762. godine, pa je 2012. proslavljeno 250 godina od tog važnog događaja. Tada se već javila ideja da bi materijal koji postoji u ovoj crkvi, a koji su pisali svećenici, trebalo prikupiti i objaviti. U međuvremenu, krenula je obnova crkve i objekata vezanih uz crkvu.

»Dva konkretna datuma su nas natjerala da rad na knjizi ubrzamo, a to je bila obljetnica obnove župe poslije odlaska Turaka, jer su 1718. franjevci obnovili župu. Godinu dana kasnije ispisana je prva stranica matičnih knjiga«, kaže Pekanović.

»Vjerujem da će ova knjiga biti rudnik blaga za sva daljnja istraživanja, kako crkvenih tako i društveno-kulturnih prilika u Somboru i okolici. Ovim djelom puno toga otrgnuto je od zaborava i time je učinjena svojevrsna satisfakcija prema svima onima koji su ugrađeni u bogat, višeslojni život ove župe i Grada Sombora. Neka ovo bude poticaj drugim župama u mapiranju svoje povijesne baštine. Tako ćemo, vjerujem, stvarati zalag za buduće naraštaje, koji će znati da su korijeni zdravi i da je moguće na njima graditi«, kazao je velečasni **Dragan Muharem**.

Jedan od autora, Stjepan Beretić, povijest župe Presvetog Trojstva neraskidivo vezuje za povijest samog Sombora.

»Ima ljudi koji su skloni govoriti kako je Bačka bila mirno mjesto gdje su ljudi bezbrižno živjeli, ali nije baš bilo tako. Bilo je ratova, nemira, gladi, bolesti. Govorimo u ovoj knjizi o tome, ali i o tome kako se stanovništvo na ovim prostorima mijenjalo. Nema karakterističnog vremena za koje možemo reći 'ovo je ovakav ili onakav grad'. U Somboru su poslije Turaka, pa i za vrijeme Turaka, zajedno živjeli Srbi s Hrvatima i to je tako do današnjeg dana. Došli su u ovaj grad i Mađari i Nijemci. Poslije odlaska Turaka ovdje se služila misa samo na hrvatskom. Poslije dolaska Nijemaca počelo se propovijedati i na njemačkom, pa na mađarskom. Ovo je trojezična župa u kojoj su ljudi složno živjeli«, kazao je Beretić.

Franjevci utemeljivači župe

Temeljni kamen današnje župne crkve položen je 24. lipnja 1752. godine, a deset godina kasnije današnja crkva Presvetog Trojstva je blagoslovljena. Gradnja crkve, međutim trajala je punih 20 godina, jer su sredstva za gradnju sporo pristizala, a najveći teret gradnje podnijeli su franjevci. Kako piše Beretić, somborski magistrat u podizanje ove crkve nije ništa uložio, pa su gradnju nove crkve pomogli somborski katolici koji su prikupili 2.358 forinti, zatim Franjevačka provincija svetog Ivana Kapistrana s 8.000 forinti, dok su poglavarstvo somborskog franjevačkog samostana i blagajna župe dali 4.000 forinti. Tek ozidana župna crkva bila je pusta. Nje imala glavni oltar, a zidovi crkve bili su neožbukani. Nije bilo niti sporednih oltara, niti propovjedaonice, pa se sveta misa služila na pomičnom oltaru. Sve do 1769. godine kada je postavljen oltar svetog Franje.

»To je najsvečaniji oltar u ovoj crkvi. Oltar sv. Franje, koji prima rane. Oko te oltarne slike je kralj **Ljudevit**, a s druge strane sv.

Elizabeta Ugarska. Sveti Franjo okružen je licima. To pokazuje koje je mjesto laika u katoličkoj crkvi. Ovo je najljepša barokna crkva u Subotičkoj biskupiji, a najviše zasluga za to ima župnik **Antun Skenderović** i za to mu hvala. Osim župnika Skenderovića, pamtim i župnika **Ivana Jurigu**, a njegova želja je bila napraviti od somborske *Dužionice* jednu lijepu svetkovinu, prvo po salašima, a na koncu zajedničku proslavu u župnoj crkvi. Imao je veliku ljubav prema Somborcima i stalno me je poticao da napišem nešto o Somboru i moj diplomski rad bio je upravo o ovoj crkvi i ovo što je napisamo u knjizi je uglavnom iz tog diplomskog rada, ali prošireno«, kazao je Beretić.

Z.V.

Križevi

Na popisu iz 1828. godine bilo je 16 križeva. Prema popisu iz 1963. godine na području Grada Sombora bio je 51 križ. Te križeve od kamena, drveta i mramora podizali su u samom gradu, na prilaznim cestama, salašima i *lenijama* sami vjernici u XIX. i početkom XX. stoljeća. Prema popisu koji je u *Spomenici župe Presvetog Trojstva* objavio velečasni Drobina danas je preostalo 28 križeva.

Proslava blagdana svetog Antuna u Nikincima

Blagdan koji nas zbližava

»To je velika tradicija za sve nas Nikinčane i nadam se da će se u budućnosti još više poštovati i da će vjernici dolaziti u još većem broju. Mi, pripadnici hrvatske zajednice, koji smo ostali živjeti ovdje, volimo tradiciju i poštujemo je. Ovo je blagdan koji nas zbližava i radujemo se dolasku svih vjernika«, kaže župljanin Nikinaca Mirko Paulić

Župa Nikinci nekada je bila najpopularnije svetište sv. Antuna. Na taj dan se svake godine okupljao veliki broj štovatelja sv. Antuna, kako iz Srijema tako i iz udaljenijih mjesta diljem Srbije i Hrvatske. Duga tradicija okupljanja na ovaj blagdan u ovom malom srijemskom selu održala se do današnjih dana. A tako je bilo i ove godine. U župnom dvorištu održane su svete mise na mađarskom i hrvatskom jeziku pred brojnim vjernicima koje je poslije pandemije koronavirusa nebeski zaštitnik ove župe ponovno okupio i zbližio.

Tradicija u kontinuitetu

Nikinci se kao župa pominju 1332. godine. Ponovo je kao župa uspostavljena 1770. Crkva sv. Antuna Padovanskog sagrađena je 1842., srušena 1844., te ponovo podignuta 1972. godine. Prije ratnih devedesetih godina katoličko stanovništvo u Nikincima bilo je u većini. U župi je živjelo 1.600 katolika dok ih je danas 230, oko 50 obitelji. Devedesetih godina potpuno se promijenila etnička struktura sela, a mali broj Hrvata unatoč teškim vremenima ostao je tu živjeti i nesebično čuvati svoju vjeru, kulturu i običaje. Nikinci su i jedina župa u Srijemskoj biskupiji čija crkva nosi ime svetog Antuna. Stoljećima su na taj dan u Nikince u velikom broju hodočasnici dolazili autobusima, pa čak i pješice, uz procesiju iz susjednih sela. Tradicija okupljanja vjernika na blagdan sv. Antuna nije se prekidala, a posljednjih godina dobija sve više na značaju.

»Ovaj blagdan štuju ne samo Nikinčani nego i ostali gosti iz susjednih mjesta Platičeva, Hrtkovaca, Srijemske Mitrovice, Šida, Rume, ali i iz udaljenijih mjesta diljem Srbije i Hrvatske. Možemo reći da je ove godine iznenađujuće dobar posjet s obzirom na okolnosti s koronavirusom. Nije kao nekada kada je bilo znatno posjećenije, ali možemo biti zadovoljni. To je velika tradicija za sve nas Nikinčane i nadam se da će se u budućnosti još više poštovati i da će vjernici dolaziti u još većem broju. Mi, pripadnici hrvatske zajednice, koji smo ostali živjeti ovdje, volimo tradiciju i poštujemo je. Ovo je blagdan koji nas zbližava i radujemo se dolasku svih vjernika«, kaže župljanin Nikinaca **Mirko Paulić**, koji je nakon ratnih devedesetih ostao živjeti u svom mjestu i njegovati vjerske i kulturne vrijednosti svoga naroda.

U obitelji **Nikole Dragičevića** iz Nikinaca blagdan svetog Antuna se oduvijek svečano obilježavao.

»Cijeli život živim u Nikincima. Od malih nogu ovaj blagdan se svečano proslavlja u mojoj obitelji, a tako sam i ja nastavio kada sam osnovao svoju. Nakon misnog slavlja u mojoj kući se svake godine okupi veliki broj rodbine i prijatelja na svečanom ručku. To je jedna lijepa tradicija koja se i nakon teških vremena devedesetih nastavila u kućanstvima u Nikincima. To je blagdan koji nas spaja i ujedinjuje i prilika da se ponovo sretnemo s dragim ljudima. Iako nismo očekivali, iznenađujuće je koliki se broj ljudi okupio na misnom slavlju i drago mi je što je tako«, ističe Dragičević.

A da je blagdan i ove godine okupio i zbližio vjernike potvrdio nam je i tamošnji župnik **Ivica Živković**.

»Na sam dan blagdana održavaju se četiri mise: jutarnja za domaćice koje imaju goste na ručku, zatim misa na mađarskom jeziku, a zatim dvije mise na hrvatskom: glavna misa u 11 sati i druga u večernjim satima. Dvorište župne crkve uvijek je puno vjernika na ovaj dan, a ove godine smo posebno zadovoljni jer je unatoč situaciji bilo preko 200 vjernika, kako iz Srbije tako i iz Hrvatske. Koronavirus je pomalo otuđio ljude. Sveti Antun nas je ponovno zbližio i vratio ljude u crkve«, ističe vlč. Živković.

Okupljanje i u najtežim vremenima

Ovogodišnje misno slavlje predvodio je župnik u Irigu i Vrdniku vlč. **Blaž Zmaić** u zajedništvu s domaćim župnikom, župni-

cima iz Srijemske biskupije, te grkokatoličkim župnicima iz Vrbasa i Šida.

»Od najranijih vremena ovdje se dolazilo u ranim jutarnjim satima, a okupljanje je nastavljeno tijekom dana. Mene je oduvijek u Nikincima fascinirao dolazak velikog broja vjernika sa svih strana, pa čak i u najtežim vremenima. Svojevremeno sam zamolio ovdašnjeg župnika da pokušamo oživjeti ovu župu kao srijemsko svetište. Bio sam prvi koji je vjernike iz Iriga doveo u Nikince autobusom. Vjernici su bili oduševljeni. Ne vjerujem da će se ta vremena vratiti i zato sam i poručio vjernicima da svetog Antuna molimo za mnoge izgubljene stvari. Isto tako sam im poručio da

se svi zajedno približimo Bogu«, izjavio je vlč. Zmaić, dodajući da su vjernici iz Srijema oduvijek štovali svetog Antuna, a u Nikincima na poseban način.

Za sada samo želja

Svojevremeno je postojala inicijativa da župa Nikinci postane svetište, budući da je ovo jedina crkva u Srijemu posvećena svetom Antunu. Za sada je to samo velika želja župljana.

»Postoje dva svetišta u Srijemskoj biskupiji. Podnio sam inicijativu da naša župa postane svetište. Međutim, nije naišla na odobravanje da se može osnovati. No, nada još uvijek postoji, kao i želja da se narednih godina vjernici okupljaju u još većem broju«, ističe župnik Živković.

S. D.

Proslava blagdana sv. Antuna

Početkom lipnja pozvala me predsjednica UG-a *Tragovi Šoka-*za iz Bača **Stanka Čoban** na proslavu blagdana svetog Antuna. Kaže, obilježava se u Franjevačkom samostanu sv. Antun svake godine, ali ove godine želja im je iz samostanskih ormara i iz *Didine kuće* izvući što ljepše i starije šokačke nošnje i obući djecu i mlade za misu i procesiju. Ogradila se odmah na početku razgovora riječima – ukoliko ne bude kiše. A kiše je bilo i prije i poslije, ali na sam dan sv. Antuna osvanulo je vedro i sunčano jutro, kao nagovještaj dana koji će proći bez kiše. Za mene je to bio znak da se treba pakirati i krenuti put Bača. Prvo odredište bila je *Didina kuća*. Očekivano, tamo sam zatekla gužvu i nervozu. Sve sobe u kući pune nošnji. I ljudi. I nervoze. Jer treba sve nošnje obući onako pod konac i stići na vrijeme za misu. Zato je domaćinima malo i laknulo kada sam ih poslije nekoliko fotki pozdravila i krenula u samostan, jer mi je namjera bila na djelu zateći i one koji su se spremali u nošnje koje se čuvaju u samostanskim ormarima i škrinjama. I tamo gužva i nervoza, jer i tamo se vodi utrka s vremenom.

Slika ispred samostana sasvim drugačija. Puno je vjernika, ali nema ni žurbe, ni nervoze. Do početka mise ostalo je vremena i za priču i za pogledati ono što je neizostavni pratilac velikih crkvenih svetkovina – tezge sa slatkišima i dječjim igračkama.

To što se pred početak mise crkva puni za mene jest iznenađenje, ali za patera Franjevačkog samostana **Josipa Špehara** i nije. Kaže, tako je uvijek na svetog Antuna.

»Blagdan svetog Antuna blagdan je za koji se u ovoj crkvi okupi najviše vjernika. Potvrda je to da je sv. Antun svetac svih, jer ovdje ne dolaze samo katolici već i pravoslavni vjernici, pa i oni koji ne vjeruju. Odraz je to iskonske potrebe čovjeka za nečim višim, a sv. Antun je tu nekako najbliži. Danas je u nošnje obučen dio vjernika na misi, a prije pol stoljeća svi su bili tako obučeni. Nošnji još ima, pa nastojimo barem za sv. Antuna i nošenje kipa obući vjernike u stare šokačke nošnje koje su još sačuvane i koje ne da se više ne nose nego se ni ne prave«, kaže pater Špehar.

Na kraju mise uspjeli smo na kratko zaustaviti i Stanku Čoban. Sada već rasterećenu, jer je sve bilo na vrijeme i onako kako je i trebalo biti.

»Svake godine ide procesija, ili što mi kažemo *proscion*, ali ove godine htjeli smo da to bude malo svečanije. Htjeli smo pokazati dio bogate samostanske zbirke šokačke nošnje. Sve ovo što vidite od nošnji starije je od 100 godina«, kaže ona i dodaje da su uz *Tragove Šokaca* u nošnjama bili i članovi KUD-a *Mladost* iz Bača.

Uz Franjevački samostan u Baču vezani su ne samo Hrvati Šokci iz Bača već i vjernici iz susjednih mjesta.

»Kada su se Slovaci naseljavali na ove prostore, prvo mjesto gdje su se krstili ili vjenčavali bio je upravo ovaj samostan i bez obzira što je u Selenči kasnije podignuta crkva, ostali smo vezani uz samostan u Baču«, kaže **Stevan Nosal** iz Selenče.

I time ću završiti držeći se one: jedna slika govori više od tisuću riječi.

Z. V.

Deseta obljetnica HKD-a Šid

ZAJEDNIŠTVO **kao ključ opstanka**

»Kada sam bio predsjednik u periodu od 2014. do 2018. godine, imali smo čak sedam elektora u HNV-u. Smatram da je i to bio dokaz obnavljanja zajednice u smislu osvješćivanja i očitovanja pripadnosti hrvatskom narodu«, kaže Josip Pavlović

»**P**oštivati i uvažavati druge, visoko vrjednovati iskrenog i pravog prijatelja, susjeda, biti mu od pomoći u svakom trenutku, sveta je dužnost čovjeka kršćanina. Ali posebnom, dubokom, smjernom i strpljivom ljubavlju kakvom se voli najtrajnije, održavati u životu svoje tradicionalne, kulturno-rolške oblike postojanja, važan je zadatak svakoga pripadnika jedne nacije. Zato su 11. lipnja 2010. godine reskim, zvonkim i umilnim zvukom odjeknule šokačke tambure, nakrivili se bečarski šeširi, otvorile se crvotočne škrinje naših baka i snaša, pa na svjetlosti sunca zasjali prelijepi konci i vezovi, veselo zaigrale tanke iglice, a na bosiljak i lavandu zamirisali nasmijani šareni cvjetovi s narodnog ruha koje se oblačilo samo u svečanim prilikama, čuvalo za svečane prilike...«

Ovim riječima je u predgovoru monografije Hrvatskog kulturnog društva *Šid* opisan početak rada udruge koja će (danas) 19. lipnja, na blagdan Presvetog Srca Isusova, proslaviti svoju 10. obljetnicu. Upravo tog dana, zahvaljujući optimizmu nekoliko entuzijasta i župnika **Nikice Bošnjakovića**, osnovano je HKD *Šid* u okviru koga su ovdašnji Hrvati, iako nacionalna manjina, odlučili pokazati drugima one najvažnije i najljepše oblike svoga nacionalnoga bića: jezik, običaje, pjesme, plesove, primamljive ukuse svojih jela i odlučili otvoriti dušu i tako otvorenu širom ju prostruti pred sve dobre ljude s kojima stoljećima žive u ljubavi i slozi.

Uspjeh zahvaljujući entuzijazmu

Za prvog predsjednika udruge izabran je **Josip Hodak**, za dopredsjednika **Josip Pavlović**, koji su ujedno bili i članovi Upravnog odbora uz još pet članova: vlč. Nikicu Bošnjakovića, **Libušku Grbatinić** (tajnica), **Mariju Pavlović-Vulić** (blagajnica), **Gorana Žeravicu** i **Gorana Barišića**. Danas, nakon deset godina rada udruge, Josip Hodak kaže da su u svojoj prvobitnoj namjeri uspjeli, a to je da očuvaju hrvatsku baštinu i kulturu te ohrabre one koji se do tada nisu očitovali kao Hrvati.

»Kada smo počinjali s radom, bilo nas je vrlo malo. Najprije nam je falio prostor za rad i u tome nam je pomogao župnik Bošnjaković kao i s kompletnom organizacijom početka rada udruge na čemu smo mu neizmjereno zahvalni. Osnivačka skupština je

 Josip Hodak

održana u župnoj kući u kojoj smo i danas. Kada se sjetim svega nakon deset godina, shvatam koliko nam je bilo potrebno volje i entuzijazma da počnemo s radom od nule, bez nošnji i instrumenata», ističe Hodak dodajući:

»Za samo dvije godine uspjeli smo formirati tamburaški orkestar i folklornu sekciju i izraditi oko 20 nošnji iz ovoga kraja. Naime, nošnje koje mi danas imamo su nošnje koje su se nosile u Gibarcu, Tovarniku, Ilači, Jankovcima i Bapskoj. U njihovoj izradi pomogle su nam žene iz Sota i Nijemaca. U Nijemcima smo najprije šili oplečke, muške košulje. Žene iz Sota, Šida i Gibarca su se posebno angažirale na izradi vezova za naše vezenke i one su to uradile s velikom voljom, potpuno besplatno. Zahvaljujući njima naša udruga danas ima oko 20 vezenki, 12 svilenih bluza i suka-

 Najmlađa folklorna skupina

nja, te drugih odjevnih predmeta i obuće neophodne za naše koreografije.»

Također navodi da je tadašnja stabilna situacija na razini Srbije i Hrvatske pridonijela da se ljudi priključe radu Društva u većem broju.

»U početku je bilo malo straha kod ljudi, posebno kada su počele probe tamburaškog orkestra. Postojao je stanoviti strah da se vani ne čuju pjesme, pa su se često zatvarali prozori. No, posli-

 Josip Pavlović

je su se svi oslobodili. Do danas nismo imali većih problema u radu. Rukovodstvo naše općine je imalo korektne odnose prema nama. Teška su vremena, a i Šid je jedna nerazvijena općina i ne možemo očekivati da nam nešto veliko pomognu. Izlazili su nam u susret u skladu sa svojim mogućnostima. Dosadašnja suradnja sa svim lokalnim institucijama i s političkim strukturama je bila dobra«, navodi naš sugovornik.

Osvješćivanje zajednice

U dva mandata funkciju predsjednika šidske udruge obnašao je Josip Pavlović. On smatra da je Društvo opravdalo svoj opstanak tijekom proteklih deset godina.

»Mislim da je od samog početka rada pa sve do 2018. godine Društvo bilo u usponu, kako po broju sekcija tako i drugih aktivnosti. Kroz protekli period formirali smo sedam sekcija. Najaktivnija je bila folklorna, zatim tamburaška, dramska, a potom i literarna sekcija. Slobodno možemo reći da smo od ukupno 35 aktivnih hrvatskih udruga na teritoriju Vojvodine bili, prema mojoj nekoj slobodnoj procjeni, među pet najaktivnijih. Ono što bi možda trebalo istaknuti jest da se zahvaljujući entuzijazmu članova, u prvoj i narednih godina rada, Društvo razvijalo kroz veliki broj nastupa i aktivnosti. Uspjeli smo u crkvenom prostoru u kojem djelujemo izgraditi binu i ozvučiti ju«, ističe Pavlović, navodeći da mu je drago što je postignut primarni cilj: da se hrvatska zajednica okupi i u zajedništvu očuva kulturne vrijednosti Hrvata iz tog dijela Srijema.

»Kada sam bio predsjednik u periodu od 2014. do 2018. godine, imali smo čak sedam elektora u HNV-u. Smatram da je i to bio dokaz obnavljanja zajednice u smislu osvješćivanja i očitovanja pripadnosti hrvatskom narodu. Žao mi je što u novom sazivu HNV-a nismo uspjeli iznjedrati nekoliko elektora iz naše sredine, jer smatram da nam je to sada otežavajuća okolnost komunikacije s HNV-om«, ističe Pavlović.

Također navodi da je potrebno posebno istaknuti kako je tijekom proteklih godina, počevši od 2013., u udruzi održano sedam likovnih kolonija.

Na čelu udruge danas je **Zorica Šafarik** iz Sota. Zajedno sa svojim suradnicima i članovima udruge uspješno nastavlja rad svojih prethodnika.

S. D.

Hrvatske institucije i organizacije u Vojvodini na društvenim mrežama (II.)

Udruge na Facebooku

Uz tri hrvatske profesionalne institucije u Srbiji – Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Novinsko-izdavačku ustanovu *Hrvatska riječ* i političku stranku Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, veliku i odgovornu ulogu u promoviranju kulturnog naslijeđa ovdašnjih Hrvata imaju hrvatske udruge, kojih, po trenutnom popisu sastavljenom za potrebe izrade *Strategije informiranja na hrvatskom jeziku u RS*, ima 40 – od čega 37 na području Bačke, Srijema i Banata, a tri u Beogradu. Činjenica da su gotovo sve (34) prisutne na Facebooku daje povod da se istraži i prikaže u kolikoj mjeri i na koji način one koriste ono što im nudi ova popularna društvena mreža.

Promocija kulture i kulturnog naslijeđa

Prije nego li izdvojimo neke pozitivne, odnosno negativne primjere za gore navedeno, treba istaknuti da se udruge, kada je u pitanju njihovo financiranje, u odnosu na spomenute profesionalne institucije nalaze u lošijem, da ne kažemo podređenom položaju. Osim na njihovo kontinuirano djelovanje i opseg aktivnosti i sadržaja koje nude, manjak financijskih sredstava svakako se odražava i na dodatne angažmane, kakvi su, primjerice, vođenje i održavanje Facebook stranica ili grupa. To za posljedicu može imati, a u nekim slučajevima i ima, neredovitu prisutnost (nekad i po više mjeseci) na ovoj mreži, čime onda njeno postojanje, može se reći, gubi smisao. Iz tog bi razloga, barem kada su udruge kulture (kojih je i najviše) u pitanju, moglo biti opravdano i korisno postojanje jedne zajedničke stranice na kojoj bi one objavljivale najave događaja, kraća izvješća s njih uz nekoliko fotografija, te ostale teme iz područja kulture. No, dok se to dogodi, il' ne dogodi, da vidimo kakva je situacija s našim udruagama na Fb-u.

Udruge kulture...

Od udruuga kulture, kada je prisutnost na ovoj društvenoj mreži u pitanju, svakako treba izdvojiti i istaknuti Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Tavankuta. Zahvaljujući, prije svega entuzijazmu administratora, gotovo svakodnevno se na Fb stranici koja nosi naziv »HKPD Matija Gubec« postavlja informacije koje se tiču rada i aktivnosti ovog društva – od fotografija i video snimki s mnogobrojnih gostovanja i nastupa članova svih njegovih sekcija, foto zapisa s vjerskih i drugih blagdana proslavljenih u tavankutoj crkvi, odnosno župi, tekstovi o ovom selu i *Gupcu* objavljeni u tjedniku *Hrvatska riječ* i drugim ovdašnjim te hrvatskim medijima. Brojka od skoro dvije i pol tisuće pratitelja kao i broj *lajkova* i *šerova* govori u prilog tome da se ova stranica redovito prati i privlači pažnju korisnika. Ovo je Društvo jedno od rijetkih koje, osim Facebook stranice,

ima i Fb grupu »HKPD Matija Gubec Tavankut«, a pokrenulo je i aktivno je i na stranicama – »Galerija Prve kolonije naive u teh-nici slame«, »Etnosalaš 'Balažević'«, »Seminar bunjevačkog stvaralaštva« i »Tavankut – misto di sunce grli Bačku«, što potvrđuje da je ono itekako svjesno važnosti svoga promoviranja i na ovaj suvremen način.

U prilog činjenici da je Kulturno-umjetničko društvo Hrvata *Bodrog* iz Monoštora među aktivnijim vojvođanskim udru-gama kada su u pitanju promocija kulturnog naslijeđa, angažman članova u sekcijama i učestalost nastupa, ide i ona o njegovoj redovitoj prisutnosti na Fb stranici – »KUDH 'Bodrog'«. Na tjednom nivou na nju se postavljaju informacije i fotografije o aktivnostima Društva i njegovih članova, tekstovi o njima objavljeni u medijima i na internetu, a budući da se reobjavljaju i pojedini sadržaji s Fb stranica hrvatskih profesionalnih institucija, ova stranica Društvu ne služi samo za samopromociju već nudi i sadržaje od šireg značaja za hrvatsku zajednicu.

Kao jedan od pozitivnih primjera prisutnosti na društvenim mrežama svakako treba izdvojiti i Udrugu banatskih Hrvata iz Zrenjanina, koja svoju Fb stranicu »Udruga banatskih Hrvata – Udruženje banatskih Hrvata«, osim za informiranje o svojim i aktivnostima (prije svega političkim) njezinog predsjednika, prenošenjem tekstova objavljenim u raznim medijima, koristi za upoznavanje s brojnim znamenitim banatskim Hrvatima. Tako ona, osim informativne, ima i kulturološko-povijesnu dimenziju.

Kada je riječ o udruagama iz područja kulture koje imaju svoju Fb stranicu, ali je u nedovoljnoj mjeri ili na neodgovarajući način koriste, spomenut ćemo HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega koje je svoju posljednju objavu imalo u srpnju 2017. godine, HKUPD *Matoš Plavna* s posljednjim postom u svibnju 2019., HKPD *Matija Gubec* iz Rume koja sadržaje objavljuje na srpskom, a posljednji je postavljen u studenom prošle godine, HKUD *Ljutovo* iz Mirgeša također s informacijama na srpskom koje uz to objavljuje veoma rijetko (posljednju 2019., a pretposljednju 2018.), te HKUD *Kolo* iz Subotice koje je na Fb-u prisutno na tjednom nivou, ali opet s tekstovima na srpskom jeziku.

Opravedanost za nedovoljnu učestalost objava može se naći, primjerice, u nedostatku osoba koje bi se bavile ovim poslom, kao i u nedostatku financijskih sredstava koja su, ipak, u određenoj mjeri i nakon nekog vremena dobrovoljnog rada, ipak neophodna da bi se on provodio tijekom duljeg vremena. No, za činjenicu da neko društvo, koje predstavlja hrvatsku nacionalnu manjinu, za što je potvrda i prefiks »hrvatsko« u njegovom nazivu, pruža informacije na većinskom jeziku, teško da se može naći neko objašnjenje i opravdanje. Ako onaj koji vodi stranicu ne vlada dobro hrvatskim standardnim jezikom, najave događaja, informacije o njima i komentare uz postavljene sadržaje trebao bi pisati makar na bunjevačkom ili šokačkom govoru.

... mediji...

Od medijskih udruga, od kojih je registrirano svega četiri – Udruženje *Marija*, Hrvatska udruga novinara *Cro-info* odnosno *Cro-news* i Hrvatska nezavisna lista, i sve su prisutne na Facebooku, kao najaktivniju treba istaknuti Udruženje *Marija* koje na svoju stranicu »Radio Marija Srbije« svakodnevno postavlja po nekoliko postova. Činjenica da pruža informacije koje se tiču isključivo ove udruge, odnosno medija, a da ju prati gotovo tri tisuće osoba (najviše pratitelja od svih hrvatskih institucija, udruga i organizacija), dokaz je da ova stranica treba nuditi sadržaje koji ili predstavljaju udrugu/organizaciju ili naziv iza koje stoji, jer se korisnik prije svega zbog njih i odlučio pratiti je. Ako se na njoj nađu teme iz područja koje pratitelja ne zanimaju, to, u velikom broju slučajeva, rezultira time da se stranica prestane posjećivati.

Hrvatska udruga novinara *Cro-info* i *Cro-news* pokrenula je svoju Fb-u stranicu »UN Cro-Info« s ciljem, prije svega, promoviranja svojih medijskih proizvoda koje emitira u okviru televizijskog programa (*Cro-info vijesti* i autorske emisije *Motrišta* i *Zlatna škatulja*), a potom i pružanja informacija o svim temama koje se tiču hrvatske zajednice u Srbiji. Međutim, prvobitni cilj, zbog nedostatka financijske potpore, doveden je u pitanje do te mjere da se praktično ni ne provodi. Naime, zbog neredovitog financiranja ove udruge izostaje emitiranje spomenutih emisija, pa tako i redovito održavanje/vođenje njene Fb stranice. To je dokaz, kao i u slučaju ostalih udruga, da se aktivnosti poput prisutnosti na društvenim mrežama ne mogu održati na duge staze ukoliko za to ne postoji određena materijalna potpora.

... i ostale udruge...

Na popisu ostalih hrvatskih udruga koje imaju svoju Fb stranicu nalaze se: Udruga *Naša djeca*, Udruga hrvatske mladeži u Vojvodini *KROV*, Hrvatski demokratski forum, Hrvatski građanski savez, Hrvatski poslovni klub Beograd i Društvo srpsko-hrvatskog prijateljstva *Nikola Tesla*.

Od njih ćemo ovog prigodom izdvojiti one aktivnije, među kojima je Udruga *Naša djeca*, koja na istoimenoj stranici, na tjednoj razini informira svoje pratitelje o svim aktivnostima koje se tiču, prije svega, obrazovanja na hrvatskom jeziku. Tako se na njoj mogu naći sadržaji podijeljeni s Facebook stranicom »Hrvatsko nacionalno vijeće – obrazovanje« i »NIU 'Hrvatska riječ' Subotica«, te ostali tog tipa. Tako, zahvaljujući ovoj udruzi i njezinom prisustvu na najposjećenijoj društvenoj mreži među ovdašnjim Hrvatima, informacije o prednostima obrazovanja na hrvatskom jeziku stižu do većeg broja članova ove zajednice, čime ona i ovim putem obavlja jednu od svojih glavnih misija.

Uz ovu, tu je još jedna jedna stranica koja je u posljednja tri mjeseca dosta aktivna na Facebooku (pokrenuta u ožujku ove godine, za pretpostaviti je, zbog predstojećih izbora), a to je ona Hrvatskog demokratskog foruma. Osim za promociju predizbornih aktivnosti svoje udruge, ona ovu društvenu mrežu, kao što je slučaj i još s nekim »novorođenim« Fb stranicama u ovoj kampanji (nećemo ih navoditi jer je vrlo vjerojatno da neće biti dugog vijeka), koristi ne samo za isticanje svojih kvaliteta, već i za kritiziranje protivničke strane. No, to je nešto na što su birači navikli i što je prisutno među svim sudionicima političkog života u predizborno vrijeme, a i nije tema za analizu u ovom tekstu.

Ivana Petrekanić Sič

Tovarnik – Osijek

Dani Antuna Gustava Matoša

Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica i Općina Tovarnik organizirali su 4. Dane Antuna

Gustava Matoša prigodom 147. obljetnice rođenja i 106. obljetnice smrti ovog književnika rođenoga u Tovarniku 13. lipnja 1873., a preminuo u Zagrebu 17. ožujka 1914.

Zbog situacije s koronavirusom i potresa u Zagrebu došlo je do izmjena programa, ali sama manifestacija nije došla u pitanje, prenosi *Glas Slavonije*. Ove godine nije bilo moguće odraditi dio programa u Plavni (Vojvodina) u suradnju s Hrvatskim kulturno-umjetničkim društvom *Matoš* iz Plavne, pa je dio programa premješten u Osijek. Program je počeo 9. lipnja u Tovarniku, a nastavljen je 12. lipnja u Osijeku, u knjižari *Nova*. Nakon pozdravnih riječi predsjednika Ogranka DHK-a **Mirka Čurića**, sli-

Tovarnik: Sudionici ispred rodne kuće Antuna Gustava Matoša

jedilo je predstavljanje knjiga **Ivana Trojana** *Antun Gustav Matoš: Malo, pa ništa* i **Vlaste Markasovića** *Sonetist Antun Gustav Matoš*, uz sudjelovanje **Gorana Rema**, glavnog urednika Knjižnice *Matošev milenij*, autora knjiga, te **Sanje Jukić** i **Ružice Pšihistal**. Zagrebački dio programa koji će biti priređen u suradnji s nakladničkom kućom *AGM* iz Zagreba, bit će održan u rujnu, nakon sanacije prostorija DHK-a oštećenih u potresu.

Vraćanje udžbenika za školsku 2019./20. godinu

Iz Hrvatskog nacionalnog vijeća obavještavaju učenike od 1. do 8. razreda i njihove roditelje da će se udžbenici i ove godine vraćati u HNV (Preradovićeve 13, Subotica), i to u utorak i srijedu, 23. i 24. lipnja, od 10 do 17 sati. Nije obvezno osobno donijeti udžbenike, može i jedan roditelj za više djece.

Srednjoškolci će moći u istom periodu vratiti udžbenike.

Prije početka školske 2020./21. godine, sredinom kolovoza, učenici će moći preuzeti nove udžbenike, uz uplatu kotizacije od 1.000 dinara.

Ako netko od roditelja nije u mogućnosti doći u naznačenom periodu, treba se javiti u HNV **Nataši Stipančević** na broj telefon +381 64 659 08 32, te dogovoriti drugi termin.

Priskakanje Ivanjske vatre u Tavankutu

U povodu blagdana sv. Ivana Cvitnjaka, u subotu, 27. lipnja, u 20 sati, u Tavankutu će biti organizirano »Priskakanje vatre«. Običaj će biti upriličen ispred Etno salaša *Balažević*, a organizator je HKPD *Matija Gubec*.

I. D.

Predstavljanje monografije u Baču

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata organizira predstavljanje monografije *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca* u utorak, 23. lipnja, s početkom u 18.30 sati u Franjevačkom samostanu u Baču. Domaćini su fra **Josip Špehar** i Udruga građana *Tragovi Šokaca* Bač.

Knjiga je plod terenskog etnološkog istraživanja šokačkih Hrvata koje su obavili studenti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju pod mentorstvom prof. dr. sc. **Milane Černelić** uz organizacijsku podršku Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Zavod nastavlja predstavljanje projekta virtualne arhivske zbirke *Baština Hrvata u Srbiji* na međunarodnoj suradničkoj digitalnoj platformi *Topoteka* (<https://hrvatisrbija.topoteka.net/>). Bit će ovo prilika za susret i za poziv na suradnju s lokalnom zajednicom na prikupljanju važne kulturne baštine sačuvane na starim fotografijama i sličnoj arhivskoj građi.

ZKVH

XXIV. Dječji festival

XXIV. po redu Festival dječjeg folklora i stvarstva pod nazivom *Djeca su ukras svijeta* bit će održan u nedjelju, 28. lipnja. Program počinje u 18 sati na ljetnjoj pozornici Etnosalaša *Balažević*, a organizator Festivala je HKPD *Matija Gubec* Tavankut.

I. D.

Topoteka

Zbirka fotografija obitelji Dubravke Dulić-Galfi

Naš rad na Topoteci podsjeća nas na rudnik u kojem nikada dovoljno kopanja. Gledamo da s vremena na vrijeme zađemo u male rukavce iznimnih mjesta u Vojvodini u potrazi za blagom kojem, nažalost, prijeti urušavanje u zaborav. Međutim, vraćajući se s posla uvijek je nužno proći glavnim hodnikom. Nije ni sebično ni nelogično Suboticu gledati upravo tako – ona je glavno stjecište, ulazni hodnik u kojem nalazimo zajedničke elemente mnogih manjih mjesta. Ovoga puta u naš rudnik zalazimo pod vodstvom i svjetlom gospođe **Dubravke Dulić-Galfi**.

Projekt Topoteka ponekad se doima kao utrka s vremenom, borba sa zaboravom, a ona bi bila gotovo nemoguća bez podrš-

ma, zatim proslava 250. godišnjice dolaska većeg broja Bunjevaca u Bačku, djelovanje Katoličkog divojačkog društva i slično. Da je Subotica stjecište kolektivnog hrvatskog identiteta svjedoče nam i mnoga mjesta koja se pojavljuju na našim fotografijama: Tavankut, Bikovo, Lemeš (Svetozar Miletić)...

Do sada smo propustili ponuditi jedan iznimno važan alat za pretraživanje na Topoteci i želimo ispraviti taj propust. Naime, ukoliko želite vidjeti fotografije koje upravo najavljujemo na jednom mjestu, a ne pretraživati ih po ključnim imenima, to možete učiniti na sljedeći način. Kada uđete na portal Topoteke, ispod vremenske skale u desnom kutu vidjet ćete klizni prozor »Sortiraj prema«. Nakon što kliknete, a prozor se otvori, potreb-

ke institucija: Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave R. Srbije i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan R. Hrvatske te suradnje s Međunarodnim centrom za arhivska istraživanja ICARUS.

Gospođa Galfi otvorila nam je vrata svoga doma i podijelila s nama mnoštvo uspomena. Tematski bismo ih mogli podijeliti u dvije skupine. U prvoj ćemo skupini naći fotografije od početka prošloga stoljeća pa do današnjeg vremena koje prikazuju obiteljske događaje i osobe – sve skupa urešeno tradicijskim ljepotama naše kulture. Druga skupina fotografija odnosi se na događaje od velike važnosti za identitet Hrvata Bunjevaca. Tu su fotografije i opisi mnogih važnih trenutaka naše povijesti kao što je to djelovanje Hrvatske seljačke stranke na našim prostori-

no je odabrati opciju »objavljeno: najnovije«. Na ovaj način vidjet ćete na jednom mjestu sve fotografije koje najavljujemo na portalu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Zahvaljujemo gospođi Galfi i pozivamo vas da i sami zavrите u novoosvijetljene dijelove našeg rudnika kulture. Dakako, ako i vi otkrijete neko blago, javite nam i podijelite s nama. Kaže se kako su ulazi u tunele i rudnike diskretni, lako ih je previdjeti, zaobići – potreban je putokaz ili vodič. Stoga, putokaz je na sljedećem linku: <https://hrvatisrbija.topoteka.net/>, a vodič... pa... to može biti i svatko od vas, dragi čitatelji... zato, preporučite našu Topoteku!

Izvor: ZKVH

Trodnevia u čast sv. Antunu Padovanskom

Od 10. do 12. lipnja u katedralnoj crkvi sv. Dimitrija đakona i mučenika u Srijemskoj Mitrovici upriličena je trodnevia u čast sv. Antunu Padovanskom. Ova tradicionalna pobožnost već duži niz godina pruža opravdanje nizom lijepih duhovnih plodova.

Predvoditelj ovogodišnje trodnevice bio je župnik domaćin mons. **Eduard Španović**. Govoreći o liku i djelu sv. Antuna Padovanskog, pokušao je okupljenim vjernicima približiti svima tako dragog sveca.

»Sv. Antun, za čiji dan se pripremamo, poput nebeskog svjetla, jasno nam svijetli i pokazuje put prema Bogu. Njegov životni primjer, a samim tim i poticaj, svijetli nam i pokazuje put kojim nam je ići prema Bogu, istinskom Izvoru našega života. Bez Boga vjernik ne može živjeti i za Boga vjernik mora živjeti. Život sv. Antuna može nam biti veoma dobrim primjerom. U taj primjer se možemo ugledati i njega nasljedovati. Usmjerimo svoje živote, poput svetog Antuna, prema Bogu. Za nas će to biti spasonosno, a Bogu će to biti dostojna zahvala za sve darove koje nam daje, a između svih možemo izdvojiti osobiti dar Euharistije«, poručio je mons. Eduard Španović.

Ovogodišnja trodnevna priprava bila je osobito obilježena sakramentom Pokore. Budući da je pandemija koronavirusa u jednom trenutku zakočila redoviti vjernički život, vjernici srijemskomitrovačke župe iskoristili su ovu duhovnu prigodu za pojačano pristupanje sakramentima.

I. Z.

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

U organizaciji HKU *Antun Sorgg* i župe sv. Juraj u Vajskoj 2. srpnja bit će održan *Zavjetno-zavičajni dan*. Program počinje svečanim misnim slavljem u 17 sati u crkvi sv. Jurja, a nakon euharistijskog slavlja bit će procesija s Marijinim kipom.

Nakon toga, u 18 i 30 sati, u dvorištu crkve uslijedit će kulturni program u kom će nastupiti Dječja dramsko-folklorna sekcija HKU *Antun Sorgg*, **Emilija i Valentina Kovačev** iz Bođana, **Josip Dumendžić Meštar**, te gosti iz Hrvatske: KC *Klasje Privlaka* i KUD *Dunav* iz Vukovara.

A. Š.

Upis u Biskupijsku gimnaziju *Paulinum*

Biskupijska klasična gimnazija i sjemenište (kolegij) *Paulinum* obavještava zainteresirane učenike osmih razreda o upisu u ovu srednju školu. *Paulinum* je akreditiran kao Biskupijska klasična gimnazija, a ove godine je ponovno potvrđena od Ministarstva

prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja, te je tako i službeno izjednačena sa svim drugim školama.

Gimnazija priprema učenike prvenstveno za teološke i filozofske studije, te za klasične jezike i povijest, ali učenici po završetku mogu upisati i druge fakultete. Posebnost ove škole je ne samo da poučava nego i odgaja, prije svega za kršćanske vrijednosti. Svi oni koji žele upisati ovu gimnaziju, mogu se za sva dodatna pitanja obratiti svojim župnicima, vjeroučiteljima ili crkvenim službenicima.

Za upis u gimnaziju *Paulinum* potrebni su isti dokumenti kao i za svaku drugu gimnaziju, odnosno srednju školu. Prvi upisni rok je iza male mature do početka srpnja.

Sve detaljne informacije u svezi upisa i potrebne dokumentacije mogu se dobiti na adresi: Trg svete Terezije 2, Subotica; na web stranici www.paulinum.edu.rs; putem telefona: +381 (0)24 555-340, kao i putem e-maila: paulinum@tippnet.rs.

Ž. V.

Svećeničko i đakonsko ređenje u Subotičkoj biskupiji

Za svećenika Subotičke biskupije tijekom mise ređenja 27. lipnja bit će zaređen đakon **Tomislav Vojnić Mijatov**, podrijetlom iz župe Presvetog Srca Isusova u Tavankutu. Misa ređenja u subotičkoj katedrali bazilici svete Terezije Avilske početak će u 16.30 sati. Dana 28. lipnja za đakona bit će zaređen kandidat Subotičke biskupije **Damjan Pašić**. Misa ređenja u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Monoštoru, odakle je kandidat podrijetlom, početak će u 10 sati. Zareditelj će u obje prigode biti subotički biskup ordinarij mons. **Ivan Péntzes**.

M. T.

Događanja na Bunariću

U Marijanskom svetištu *Bunarić* lik Majke Božje je trajno u svetištu i ono je otvoreno cijele godine i dostupno svima. Postoji mogućnost organiziranog posjeta župskih zajednica, ali po dogovoru s rektorom svetišta.

Misna slavlja:

20. lipnja (sutra) – Bezgrješno Srce Marijino, u 18 sati.
4. srpnja – Prva subota, u 9.30 sati
7. srpnja – Majka Božja Bistrička, u 18 sati

U susret blagdanima

19. lipnja (danas) – Presveto Srce Isusovo
20. lipnja – Srce Marijino
24. lipnja – Rođenje Ivana Krstitelja
29. lipnja – Petar i Pavao
30. lipnja – Rimski prvomučenici

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Neustrašivi svjedoci vjere

Moderni kršćani su u stalnom strahu od svijeta. Iako su vremena krvavih progona daleko iza nas, kršćani ipak i u moderno vrijeme pronalaze razloge zbog kojih osjećaju strahove jer su pripadnici Kristove Crkve. Zato Isus u evanđelju dvanaeste nedjelje kroz godinu više puta ponavlja: »Ne bojte se!« (usp. Mt 10,26-33).

Isusovo ohrabrenje

Isus je uvijek razumio ljude, imao je razumijevanja za sve njihove strahove i nedoumice, zato je njegova riječ uvijek bila puna ohrabrenja. On razumije i strahove modernog čovjeka, njemu je jasno koji to problemi i bojazni tište srce vjernika dvadeset prvog stoljeća. Isto tako mu je bilo jasno i kakvi strahovi muče njegove učenike kada ih je slao da naviještaju Radosnu vijest. Zato on hrabri svoje nasljedovatelje. No, njegovo ohrabrenje nije ispunjeno obećanjima o lažnoj sigurnosti. On ne hrabri učenike tako što im govori ono što bi oni htjeli čuti, već im, ohrabrujući ih, posve otvoreno otkriva što ih čeka kao njegove svjedoke, ali i obećava im sigurnost: »Ne bojte se onih koji ubijaju tijelo, ali dušu ne mogu ubiti. Bojte se više onoga koji može i dušu i tijelo pogubiti u paklu« (Mt 10,28). Dakle, učenici će biti izloženi opasnostima, bit će im i život ugrožen, ali vjernost Isus nagrađuje vječnim životom. Sigurnost koju jamči nije od ovoga svijeta, ona je u vječnosti, ali u ovome svijetu moramo biti spremni podnijeti žrtvu, ako bude bilo potrebno, jer »tko god se, dakle, prizna mojim pred ljudima, priznat ću se i ja njegovim pred Ocem, koji je na nebesima. A tko se odreče mene pred ljudima, odreći ću se i ja njega pred svojim Ocem, koji je na nebesima« (Mt 10,32-33). Vjernost Kristu za čovjeka je izvor vječne sigurnosti.

No, kršćanski problem je prevelika okrenutost ovozemaljskom. Često smo u stanju odreći se Krista i njegovog nauka zarad prolaznih beneficija, ponekad posve banalnih i samo trenutno korisnih, pa čak i ovozemaljskim mjerilima ne posebno vrijednih. Isus želi odagnati taj strah iz naših srca, želi da u njemu prepoznamo sigurnost koju tražimo. Ali, da bismo tu sigurnost koju on nudi prihvatili kao dovoljnu, moramo učiniti odmak od ovo-

zemaljskog pogleda na život, moramo shvatiti da život nije samo ono što na zemlji proživljavamo, da životne vrijednosti nisu novac i karijera, prihvaćenost u društvu i materijalna sigurnost, nego je vrijednost biti uvijek vjerran Kristu, te biti spreman zarad te vrijednost odreći se svega onoga za čim ovaj svijet teži. Kolika je naša spremnost na takva odricanja i žrtve govori kolika je naša vjera i pouzdanje u Krista. Stoga nam ove Isusove riječi trebaju biti poticaj za novi početak u svome kršćanskom životu, za preokret na ljestvici prioriteta i životnih ciljeva.

Svjedočanstvo

Osim što nas hrabri, Isus nam ove nedjelje ukazuje na činjenicu da naša vjera mora biti javna i vidljiva: »Što vam govorim u tami recite na svjetlu; i što na uho čujete, propovijedajte na krovovima« (Mt 10,27). U našem narodu se, zbog nekih prošlih vremena, uvriježila praksa da vjeru živimo iza zatvorenih vrata svojih domova. No, vjera nije ničija privatna stvar, ona je poslanje, da što smo primili predamo dalje. Svaki kršćanin je poslan naviještati Krista, a on sam za to nas po sakramentima osposobljava.

Još od prvih vremena kršćanstvo se širilo upravo zahvaljujući svjedočanstvu onih koji su kršteni, a koji su toliko vjerovali, da su bili spremni i krv proliti. Snaga prve Crkve bila je u svjedočanstvu njenih članova i zato se širila unatoč progonima i mržnji svijeta. Danas su posve druge prilike. Nema progona, ali fali i gorljivih svjedoka. Sve se češće čuje kako su ljudi vjernici u svom srcu i da nemaju potrebu to javno iznositi. Ali, to je naša dužnost. Svijet u kojem živimo više nije poganski, gotovo svi oko nas su kršteni. Ipak, naše svjedočanstvo jednako je potrebno kao i prije dvije tisuće godina. Potrebno je da njime probudimo zaspuo kršćanstvo, da pridobijemo za Krista sve one koji su kršćani na papiru, ili negdje duboko u svom srcu, ali žive u trci za onim što se u svijetu cijeni. No, to nećemo postići pričanjem. Ne možemo riječima nikoga nagovoriti da promijeni svoje životne stavove i prioritete. To možemo učiniti samo životom za evanđelje, ako smo i sami učinili zaokret od svijeta prema Kristu. S njim i za njega možemo i trebamo biti neustrašivi svjedoci vjere u svijetu.

Crveno, kiselkasto osvjež enje

Proteklih nekoliko tjedana na tržnicama, pa samim tim i našim trpezama, pojavile su se višnje.

O višnjama su spjevane pjesme, žene se nazivaju tim imenom, a za sve njihove ljubitelje nema nekog »bitnijeg« slavlja bez višanja – u raznoraznim oblicima.

Ljekovita svojstva

Između ostaloga, višnje su poznate po svojim brojnim ljekovitim svojstvima. Bogate su vitaminima A, C, E i folnom kiselinom, mineralima, kalijem, magnezijem, željezom i vlaknima. Smanjuju bol kod gihta i upale mišića, osteoartritisa i reumatskog artritisa. Vjerovali ili ne, ali istraživanja potvrđuju da dvadeset višanja dnevno ili koncentrat te količine višanja imaju isti učinak na oslobađanje od boli kao *aspirin* ili *ibuprofen*. Također, istraživanja pokazuju kako višnje pozitivno utječu na smanjenje upala, a starije osobe štite od gubitka pamćenja, senilne demencije i Alzheimerove bolesti, kao i u smjeru prevencije raka, posebno debelog crijeva.

Višnja je jedna od rijetkih voćki koja sadrži melatonin (prirodni hormon) koji regulira san. Tako se prije spavanja preporuča čaša čistog soka od višanja. Stručnjaci govore kako se melatonin koristi i u liječenju tegoba menopauze, odvikavanja od lijekova, kod raka dojke i prostate, hiperaktivnosti i deficita pažnje. Višnja još smanjuje rizik od dijabetesa, štiti mozak, pomaže kod bubrežnih smetnji, regulira probavu, potpomaže mršavljenje...

Svi dijelovi višnje su korisni

Jasno je da nemamo cijele godine dostupne višnje, ali zato postoje višnje u raznim oblicima. Tako, primjerice, sušene višnje djeluju slično kao i svježe. Odlična su zamjena kada višnje nisu dostupne u svježem obliku. Jasno je da se višnje mogu i zamrznuti, te ih ostaviti u nekom drugom obliku, ali o tome nešto kasnije. Od davnina je poznat čaj od peteljki višanja, koji pomaže kod izbacivanja pijeska iz mokraćnih kanala, bubrežnih bolesti i kroničnog kašlja. Lišće višnje pomaže kod prhuti i otečenih kapaka. Koštice višnje primjenjuju se kao toplo-hladni oblozi i kao punjenje za jastuke.

Višnja se sadi u jesen, a uspijeva gotovo svugdje, osim na previše vlažnom tlu. Plodove počinje davati u trećoj godini nakon sadnje, a vrijeme njihove berbe počinje u lipnju.

Višnje u kulinarstvu

Kada su u pitanju višnje u kulinarstvu, onda se popis može samo povećavati, pa bi možda bilo pametnije pitati uz što višnje ne idu? Nemoguće je nabrojati što se sve može praviti od višanja i s višnjama, ali... ovoga puta donosimo nekoliko isprobanih recepata s višnjama ili od višanja.

Sok od višanja

Potrebno:

- 5 kg višanja
- 3,5 kilograma smeđeg šećera
- 2-3 vrećice limunske kiseline
- 1 l vode

Priprema: Višnje kojima su odstranjene koštice pomiješajte s limunskom kiselinom i vodom. Poklopite posudu i ostavite 24 sata. Sutradan procijedite kroz gazu (dobro gnječite) i dodajte šećer, te ga miješajte dok se ne otopi. Sok razliti u čiste boce i čuvati ga na hladnom i tamnom mjestu.

Energetske pločice s višnjama

Potrebno:

- 3 šalice badema (pečen ili sirov, po želji)
- ½ šalice mljevenog lana
- ½ šalice sušenih višanja
- ½ šalice sušenih brusnica
- 2-3 žlice vode
- meda – koliko primi da zgusne i sjedini masu

Priprema: Sve sastojke dobro promiješati i staviti u pleh koji je obložen papirom za pečenje. Kada se stegne, rezati po želji, na pravokutnike, trokute, kocke...

Baklava s višnjama

Potrebno:

- 4 jaja
- 1 šalica šećera
- 1 kiselo vrhnje
- 1 šalica ulja
- 1 prašak za pecivo
- 1,5 kg višanja (bez koštica)
- ½ kg tankih kora za gibanicu

Za preljev:

- 2 šalice vode
- 2 šalice šećera

Priprema: Jaja i šećer umutiti mikserom, pa dodati ulje, vrhnje, prašak za pecivo i sve sjediniti. Dobivenom smjesom premazivati kore i na svake 3-4 kore staviti dio višanja. Postupak ponoviti dok se ne potroše sastojci. Gornji sloj treba biti 3-4 kore. Prije pečenja baklavu izrezati po želji i staviti da se peče u pećnicu na 200 stupnjeva. U međuvremenu staviti vodu i šećer da se kuhaju oko 30 minuta, kako bi sirup bio gust. Pečenu baklavu prelići sirupom i ostaviti da se prohladi. Po želji u sirup se može dodati na kolutove izrezan limun, koji se može poredati po baklavi.

Uzlivanca s višnjama

Potrebno:

½ l mlijeka

1 kvasac

2 jaja

1 žličica soli

2 jušne žlice šećera

1 vanilin šećer

višnje po želji (oko 1 kg)

mekog brašna – koliko primi (600-700 g)

Priprema: Kvasac staviti u zagrijano mlijeko i dodati mu šećer. Nakon nekoliko minuta dodati malo brašna, te jaja, sol i vanilin šećer, pa sve sjediniti i dodati još (veći dio) brašna. Smjesa ne smije biti jako gusta, ali ni previše rijetka, nego u tekućem, gustom stanju. Ostaviti 30 minuta da odstoji te smjesu preliti u pleh za pečenje i od gore staviti višnje po želji, može biti s više i manje višanja. Peći oko 40 minuta na 200 stupnjeva. Kada je pečena, po želji se može posuti šećerom u prahu.

Višnjevača

Kao i za sve prethodne recepte, i recepta za višnjevaču ima nekoliko. Donosimo dva, a vi odaberite onaj po vašem okusu.

Potrebno:

1 kg višanja

800 g šećera

1 l rakije od jabuke

Priprema: Višnje dobro oprati i staviti ih u staklene tegle, te im dodati šećer i sve zaliti rakijom. Teglu prekriti gazom i od gore staviti tanjurić. Staviti je na sunce i svaki dan dok se šećer ne otopi pomalo promiješati. Na suncu treba stajati 6 tjedana.

Potrebno:

2 kg višanja

2 kg šećera

7 dl rakije od jabuka

Priprema: Oprane višnje staviti u tegle ili plastične balone i dodati im šećer. Također ih ne treba redovno zatvoriti. Višnje i šećer ostaviti na suncu dva tjedna uz svakodnevno miješanje ili mućkanje, a nakon toga dodati rakiju i ostaviti na suncu još 4 tjedna. Procijediti i razliti u boce, ali ni njih ne treba skroz zatvoriti nego da imaju zraka (ako je skroz zatvorena boca, može doći do puknuća boce, jer višnja još »radi«). Po želji u boce možete ubaciti poneku višnju.

Kod višnjevače su tri osnovna sastojka: višnja, šećer i rakija ili alkohol, a točan omjer ćete najbolje uskladiti po svome okusu. Pazite samo kod kušanja, budite umjereni, jer i u ovom obliku »višnja« pomaže kod nesanice.

Ž. V.

Obitelj

RECEPT NA TACNI

Čorba od slanutka

Kada ne jedete puno hrane životinjskog podrijetla, važno je prehranu obogatiti biljkama koje su bogate željezom i proteinima i napraviti uravnoteženu prehranu kako ne bi ni jedan sustav našeg veličanstvenog mehanizma koje nazivamo tijelo bio uskraćen za svoj pogon. Uz sjemenke, zeleno lisnato povrće, brokola, orašaste plodove, mahunarke... često se na mom tanjuru nađe slanetak. Ušle su u moj život kao humus, pa smo ih spominjali u receptu za pripremu slatkog krumpira na mediteranski način i sada dolaze kao čorba od slanutka.

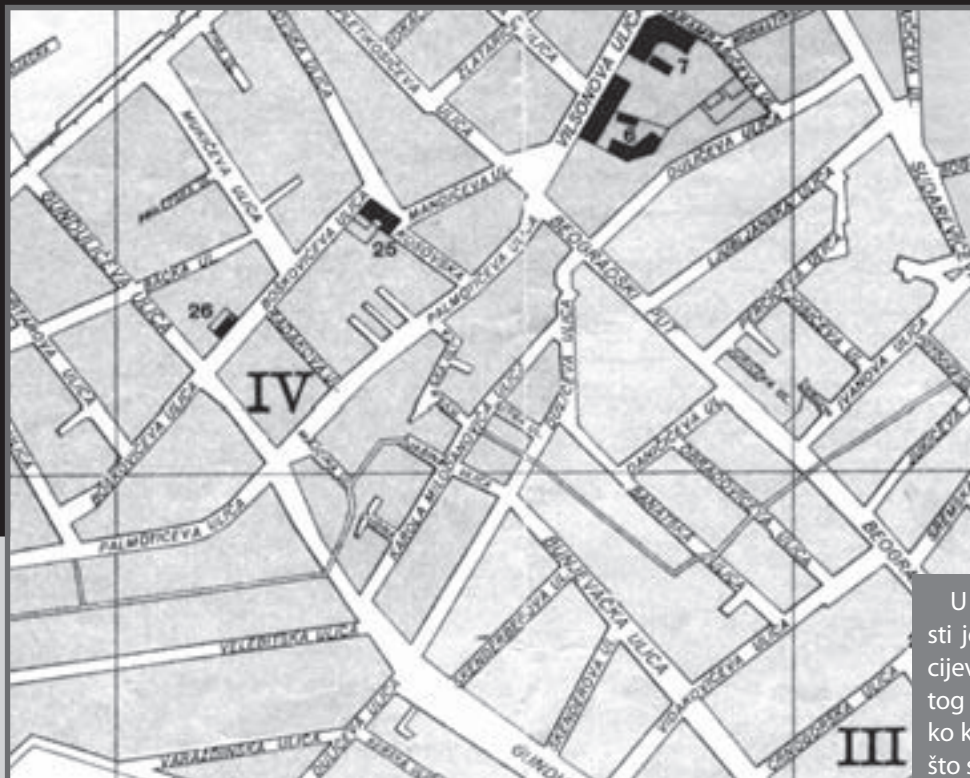
Potrebno: 250 g kuhanog slanutka / 50 g crnog luka / 50 g mrkve / 1 čen češnjaka / 1 žličica morske soli / 1/4 žličice kurkume / 1 žlica maslinovog ulja / 1 limun / po potrebi peršinov list / 1 žličica aleve paprike / 1 žličica kima.

Postupak: Slanetak potopiti u vodu i ostaviti preko noći. Ujutro procijediti, preliti vodom i staviti kuhati. Od kuhanog slanutka odvojiti tri žlice, a ostatak samljati u blenderu. Nasjeckati mrkvu, luk i češnjak i skuhati u malo vode, pa ih samljati u blenderu. Vodu u kojoj su se kuhali slanetak i povrće ne bacati nego dodati nakon blendanja slanetku i povrću i dodati vode koliko nedostaje. Na ovu količinu potrebno je sipati oko 1,5 litre vode. Naravno, količina tekućine varira od okusa, pa ako volite gušće, dodat ćete manje vode. Čorbu staviti da prokuha, zatim dodati cijeli slanetak, sol, kurkumu, alevu papriku, kim i ulje. Prilikom posluživanja posuti peršinovim listom, rendanom mrkvom i dodati krišku limuna.

Dodatak: Postoje slični recepti koji sugeriraju dodavanje kozjeg sira ili rendanog parmezana. Ja biram opciju bez mliječnih proizvoda, ali svakako nije na odmet znati. Dobro tek!

Gorana Koporan

18. lipnja 2020. **37**

Zašto se zvala Dulićeva ulica

U Gat i Keru, dijelovima Subotice, u prošlosti je protjecala rječica (danas je, uglavnom, u cijevima) čiji su vidljivi tragovi ostali na reljefu tog područja. Ulice imaju uspone i nagibe, onako kako je priroda napravila korito toka i obale, što se pogotovo uočava u Ulici Marka Oreškovića, gdje postoje viši dijelovi tla od okruženja, a potom se ulica spušta znatno niže ka Beogradskom putu, te još niže do Ulice Matije Gupca.

Stari dijelovi grada, Gat i Ker, u atmosferi nose tu patinu dugih prošlih vremena; ovim starinskim ulicama zanimljivo je prolaziti već i stoga što imaju neobične trase, kakve su bile i u prošlosti, što se vidi na starim kartama grada. Ovdje mnogi znaju staro ime Ulice Marka Oreškovića: zvala se Dulićeva ulica (u prilogu je isječak karte iz 1921. godine s tim nazivom). Možda su je ljudi tako nazvali i prije no što je ime ulice ušlo u službenu upotrebu! Temelj takve pretpostavke nude još stariji dokumenti i karte, kao i usmena predanja. Naime, u toj ulici stanovalo je puno obitelji s prezimenom **Dulić**. Popis kućevlasnika u cijelom gradu (jedan po ulicama, drugi po prezimenima vlasnika kuća) napravio je **Sándor Malusev**, što je objavljeno 1906. godine. Danas je to dragocjen dokument povijesti Subotice. Prema njemu, obitelji Dulić (Dulics) u to vrijeme najviše naseljavaju dva spomenuta kvarta grada, koji se u to vrijeme zovu III. i IV. U III. kvartu, tj. Keru, Dulići su ubilježeni na 24 adrese, a u IV. kvartu, što je Gat, na 20 adresa. Po broju obitelji Dulić – čak 11 – sve u susjedstvu, uvjerljivo se ističe jedna ulica, Dugovića, ona ista što je nedugo potom ponijela ime Dulićeva ulica, a danas se zove Ulica Marka Oreškovića. Sva kazivanja naših predaka uvijek imaju osnovu.

Marijine djevojke iz Starčeva

Seoske su zajednice prije Drugog svjetskog rata u nas još uvijek bile tradicionalnog tipa. Njihovi su žitelji strogo držali do pučkih običaja, vjere i baštine koju su im preci ostavili u naslijeđe. Život prosječnog pripadnika jedne takve društvene cjeline uglavnom je bio unaprijed poznat i podijeljen u nekoliko faza. Između tih stadija postojali su obredi prijelaza ceremonijalnog karaktera koji su označavali važne životne trenutke jedne osobe. Oni su najčešće bili vezani uz pripadnost određenoj dobnoj skupini.

Status žene djevojka je tako dobivala nakon udaje. Period njezina djevojčenja nekada je trajao vrlo kratko. U vrijeme između dva svjetska rata starčevačke su Hrvatice vrlo rano stupale u brak. Često se događalo da se vjenčaju s tek navršених 15 godina. Do tada je i propisani način odijevanja bio drukčiji. Udana žena morala je biti pokrivena, osobito u javnosti. Nekada su običaji u Starčevu nalagali da nevjesti dan poslije vjenčanja treba biti povezan rubac, a to se činilo na specifičan način uz pomoć malenog češlja i jastučića. Takvo se vezivanje nazivalo *cop* (njem. *schopf*). Djevojke su se, pak, mogle slobodno kretati i nepokrivene glave.

No, ipak među banatskim je katolicima nekoć bila široko rasprostranjena tradicija koja je podrazumijevala da mlade članice marijanskih župnih udruga prigodom velikih vjerskih blagdana drže počasnu stražu kraj kipa Djevice Marije. U Starčevu je njezina statua bila postavljana na sredinu crkve, a oko nje su se smjenjivale djevojke odjenute u svečano ruho. Običaj su lokalni Hrvati preuzeli od podunavskih Nijemaca koji su im bili susjedi i rođaci. Susrećemo ga diljem nekadašnje Austro-Ugarske i čitave panonske regije u naseljima s većim udjelom njemačkoga življa. Pripadnice društva zvale su se *Marijinim djevojkama* (njem. *Marienmädchen*), a zbog specifične boje haljina hrvatski naziv glasio je *devojke u belom*. Na glavi su obvezno nosile pletene krune, a od ramena do suprotnog boka široke svijetloplave vrpce. Običaj je bio rezerviran za djevojčice i djevojke nakon primanja sakramenta prve svete pričesti, pa sve do pred udaju. Nekoliko starijih pobožnih žena poznate po imenu *muterke* imalo je dužnost brinuti o *devojkama u belom* kako bi bile pristojne, odjevene sukladno tradiciji i samim tim na dostojanstven način predstavljale *Marijine stražarice*. Zadaća ovih cura bila je da simbolički prikažu Gospinu nevinost, bezgrješnost i čistotu. Upravo se time može objasniti odabir boje nošnje kao i razlog zbog kojega nakon ulaska u brak više nisu mogle biti čuvarice kipa.

Na fotografiji koja nam veoma vjerno dočarava izgled svečanog ruha koje su ove djevojke nosile pozira **Milka Saborski** iz Starčeva. Bila je kći jedinica **Marka i Veronike Fronke**, rođene **Negovan**. Rođena je 1925. godine, a već 1940. s 15 godina udala se za **Števu Tonkovića** (1920. – 1967.). Može se stoga zaključiti da je ova slika snimljena najviše godinu dana prije njihovog vjenčanja, a vjerojatno i skorije. Milka je sa suprugom živjela u svojoj roditeljskoj kući u današnjoj Ulici Ive Lole Ribara. Nažalost, veoma je rano ostala bez njega. Iznenada je preminuo u 47. godini. Bavio se ratarstvom kao i njegovi preci,

ali je upamćen i kao sjajan igrač starčevačkog nogometnog kluba. Ona je, pak, doživjela duboku starost, umrla je 2017. zašavši u deseto desetljeće života. Odgojila je i na put izvela kći **Anu** i sina **Josu**. Oni sa sjetom čuvaju uspomenu na svoju majku, a samim time i na ovaj stari katolički običaj koji se od kraja četrdesetih godina prošloga stoljeća u Starčevu više ne prakticira.

Dalibor Mergel

Milka Tonković, rođ. Saborski (1925. – 2017.) kao *devojka u belom*

Dobro nam došlo, ljeteto!

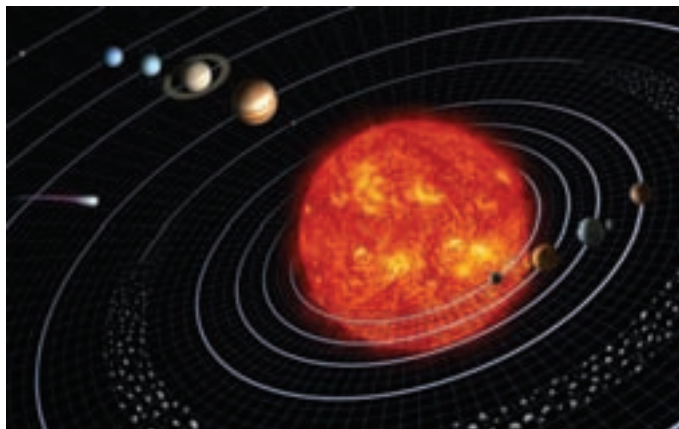
Proljeće koje je, priznat ćete, bilo posebno, ne zbog svog vremena nego zbog pandemije koronavirusa, došlo je do samoga kraja. Naime, proljeće je trajalo, zapravo još uvijek traje, 92 dana, 17 sati i 54 minute. Točnije, do sutra, 20. lipnja u 23 sata i 43 minute, kada nam službeno stiže ljeteto.

Ono po čemu će se pamтити tjedan koji privodimo kraju je i završetak školske godine. Naime, u utorak, 16. lipnja, završila je i ova doista posebna školska godina.

Online nastava počela je 17. ožujka i trajala sve do posljednjeg dana škole, 16. lipnja, što znači da je u sklopu drugog polugođa škola na daljinu trajala ukupno 66 radnih dana. Kada ovoj brojci dodamo i po koju radnu subotu, slobodno možemo reći kako je to sve skupa trajalo nešto više od 70 radnih dana. Vjerujem kako ste ovaj tjedan svi čekali. Neka onda počne zasluženi odmor. Uživajte i veselite se ljetu.

18. lipnja – Svjetski dan Sunca

Svjetski dan Sunca obilježava se diljem svijeta 18. lipnja. Kada netko izgovori riječ sunce, prva pomisao je na toplinu i

na žutu loptu sa zracima... No, kada pogledamo slike ove zvijezde i podatke o njoj, prije bismo mogli reći kako je ovo ogromna užarena lopta. Nastala je prije 4,57 milijarde godina, što odgovara položaju najstarijih pronađenih stijena iz Sunčevog sustava, za koje je nakon datiranja radioaktivnim materijalom utvrđeno da su stare 4,567 milijarda godina. Sunce je zvijezda u centru našeg

Završena i vrtićka godina

Vrtić – Marija Petković-Biser

Ova radna godina se završila pomalo neobično, bez zagrljaja, priredbe i kontakta.

Djeca iz vrtića **Marija Petković-Biser** sa svojim odgojiteljicama **Dejanom Balazević Rudić, Biljanom Mrđanov** i **Nadom Gabrić**, te župnikom vlč. **Marinkom Stantićem** ispratili su šestero predškolaca.

Tijekom izvanrednog stanja odgojiteljice su mislile na djecu, slale im zadatke i raznovrsne aktivnosti kako bi se zabavili u svojim domovima. Dio njih krenuo je ponovno u vrtić, no u manjem broju.

Kako bi se ipak na poseban način odgojiteljice pozdravile sa svojim, sada već velikim prijateljima, za svako dijete su izradile i pripremile darove. Svatko je dobio ručno i od srca napravljen držač za olovke, diplomu i poneki slatkiš. Kako bi ovaj »oproštaj« bio poseban, a

s obzirom na to da nisu imali završnu priredbu, odgojiteljice su svakom djetetu osobno napisale pismo.

Tako puni znanja i podrške budući školarci otišli su u neki, njima novi svijet, gdje će ih od rujna umjesto igračaka čekati knjige i školske klupe.

N. G.

Vrtić – Marija Petković-Sunčica

Do kraja još jedne školske i vrtićke godine došli su i predškolci vrtića **Marija Petković-Sunčica**. Bila je ovo neobična, malo teža i drugačija od prethodnih godina, no i pored toga djeca

Sunčevog sustava. Ona je gotovo savršena kugla i sastoji se od plinovite vruće plazme, koja je isprepletena magnetskim poljima. Sunčev promjer je oko 1.392.000 km, što je za 109 puta više od Zemlje. Masa Sunca je za 330.000 puta veća od Zemlje, a to je 99,86% mase cijelog Sunčevog sustava. Sunce se sastoji od ioniziranoga plina. Većina poznatih kemijskih elemenata otkrivena je i na Suncu. Po kemijskom sastavu tri četvrtine mase Sunca čini vodik, dok je ostatak uglavnom helij, a manje od 2% čine teži elementi kao što su kisik, ugljik, neon, željezo i drugi.

21. lipnja – Svjetski dan glazbe

Svjetski dan glazbe slavi se svake godine 21. lipnja, kada se obilježava i kalendarski početak ljeta.

Ideja o Svjetskom danu glazbe začeta je 1976. godine u Francuskoj, kada je američki glazbenik **Joel Cohen**, tada zaposlenik jedne francuske radijske postaje, predložio cjelonoćnu glazbenu proslavu prvog dana ljetnoga suncostaja.

Njegovu je ideju pet godina poslije prihvatio tadašnji francuski ministar kulture **Jack Lang**, a prva je proslava pod nazivom *Fête de la Musique* (Festival glazbe) održana 21. lipnja 1982. u Parizu. Od tada pa sve do danas glazbenici se susreću, sviraju i pjevaju ovim povodom. Tako se danas organiziraju u više od 460 gradova u 110 zemalja na svim kontinentima. U mnogim afričkim državama taj dan je proglašen i nacionalnim praznikom. Glazba nas čini sretnijima, opuštenijima, uspješnijima na poslu/školi, fizički aktivnijima... Ovih dana pokušajte posebno uživati u glazbi.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Ana Kusturin**

IDEM U ŠKOLU: OŠ 22. oktobar – Monoštor.

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: rukomet, folklor

VOLIM: internet, prirodu, životinje i kreativnost

NE VOLIM: svađu, kada netko laže i kada mi je dosadno

U SLOBODNO VRIJEME: volim se igrati i voziti rolere

NAJ PREDMET: matematika, tjelesno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: učiteljica

su privela kraju sve svoje zadaće. Koliko god im je bilo teško, puno toga su naučili i uradili i na ovakav online način, te od jeseni stupaju u nove životne korake.

Djeca iz vrtića *Marija Petković-Sunčica* 12. lipnja u vjeronaučnoj dvorani župe sv. Roka oprostila su se od svog vrtića, odgojiteljica, a poneki i od prijatelja jer se djeca razilaze u više škola, a neki od njih su otišli i u drugi grad.

Ova priredba po svemu je bila neobična, ali su djeca razumjela situaciju koja nas je zadesila ovoga proljeća zbog virusa koji nas je sve spriječio u mnogim poslovima i namjerama koje smo imali. Prelistavajući fotografije i filmiće prisjetili su se lijepih trenutaka provedenih u vrtiću, a one najljepše pamtit će cijeli život. Iz svega

smo naučili prilagoditi se novonastalim uvjetima, zadržati osmjeh i živjeti dalje. Tako je i život u doba korone prilagodba nečemu novom. Novo vrijeme i nove navike bit će od jeseni pred svima. Djeca su odgojiteljice poželjele puno uspjeha u školskim klupama, odvažnosti i lijepih trenutaka u školi, a nisu izostali ni darovi.

M. P.

Too optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 491 7621 561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pa-puče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinovoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Gađanje na gradskom strelištu Radanovac u Subotici

Policajska uprava (PU) u Subotici izvješćuje građane da djelatnici policije PU u Subotici i Regionalni centar granične policije prema Mađarskoj provode borbeno gađanje na gradskom strelištu *Radanovac* u Subotici, od 8. do 30. lipnja, radnim danima od 8 do 14 sati.

Navedenih dana, u tom razdoblju na prostoru poligona zabranjeno je kretanje, zadržavanje i boravak ljudi, životinja, motornih vozila i stočnih zaprega.

Strelište u kojem se odvija gađanje obilježeno je crvenim zastavicama, tablicama s natpisom: »Ne idi dalje – puca se« i osigurano stražarima.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 23. 6. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET +TELEVIZIJA +TELEFON

STANDARD MIX PAKETI

Astra Telekom

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

AUTOR KRISTIJAN SEKULIĆ 11.	UPRAVITELJ	PROPUSNICA, KARTA ZA ULAZ	ONEMOGUĆEN POD BLOKADOM	POPULARNI DIRIGENT ANDRE	SAMO (ENG.)	VIDEO ON DEMAND (MN.)	NORTHERN ILLINOIS UNIVERSITY	SKRAĆENICA ZA ISLANDSKU KRUNU	11. SLOVO
GRAD U DALMACIJI									
AMERIČKA SAVEZNA DRŽAVA									EUROPEAN BIOPHARM. ENTER - PRISES
IZMIŠLJENI ANTIHEROJ PO HUNTERU S. THOMPSONU									
VRSTA ELEKTRIČNOG GLAZBALA							SUDBINA	AUTO OZNAKA BELGIJE MARKA AUTOMOBILA	
JEDNO PODUZEĆE U BUDIMPEŠTI				ADOLF OD MILJA	AGENCIJA ZA MOTORNA VOZILA U NOVOM SADU	UNITED ARAB EMIRATES ITALIJA			
POPULARNI SLADOLED									IVAN NIKČEVIĆ
BRITANSKI INTERNET SUPER - MARKET						UNIQUE DEVICE IDENTIFIC. 3. VOKAL			
JEDAN LIJEK									

REŠENJE: Vodovarno: DUBROVNIK, ILLINOIS, RAOUŁ DUKE, EZKEYS, B, KNI, UAE, TIRAMISU, OCADO, UDI, RANITIDIN
Okomito: DIREKTOR, ULAZNICA, BLOKIRAN, RIJE, ADI, ONLY, MOT, VODS, I, I, NIU, USUD, ISK, AUDI, K, EBE, IN

Vrhunski tenis se ponovno igra

Prošloga tjedna na terenima TC *Novak* u Beogradu odigran je prvi iz serije ekshibicijskih turnira pod zajedničkim nazivom *Adria tour* u organizaciji svjetskog broja jedan **Novaka Đokovića** i Teniskog saveza Srbije. Nakon višemjesečne stanke izazvane pandemijom koronavirusa, uz otkazivanje svih profesionalnih turnira iz kalendara ATP i ITF, vrhunski tenis se ponovno vratio na scenu. Novakovu ideju su podržali Austrijanac **Dominic Thiem**, Bugarin **Grigor Dimitrov** i Nijemac **Alexander Zverev**, igrači iz svjetskog kluba *top 10*, koji su došli

skorom protiv najboljeg svjetskog tenisača. Thiem je bio bolji od drugog reketa Srbije Lajovića s istim rezultatom (2:1), Dimitrov je pomalo iznenađujuće izgubio od Milojevića (0:2), da bi Zverev pokazao svoju klasu i nadvisio Krajinoića (2:1). U posljednjem susretu prvoga dana Đoković je rutinirano svladao Troickog (2:0).

Nedjelja je donijela rasplet igranja po skupinama i ljepoticu derbi susreta između Đokovića i Zvereva koji je u konačnici pripao domaćinu turnira (2:1). Nijemac je kasnije svladao Troickog (2:0), baš kao i Krajinoić istim rezultatom (2:0). Tako se stvorio krug između ove trojice tenisača koji su imali po dvije pobjede i poraz, pa je na koncu plasman u finale, zbog boljeg količnika, pripao Somborcu Krajinoiću. Na drugoj strani Austrijanac Thiem je opravdao status favorita i bez većih problema se plasirao u odlučujući susret prvog u seriji *Adria tour* natjecanja.

Naslov za Thiema

Budući da je prvi favorit i domaćin turnira Novak Đoković propustio priliku za ulazak u veliko finale prvog turnira iz serije *Adria tour*, drugi najbolji igrač ovog ekshibicijsko-humanitarnog natjecanja Austrijanac Dominic Thiem je iskoristio šansu i osvojio naslov pobjednika. Rival u borbi za prvi trofej na *Adria touru* bio je

Filip Krajinoić koji je tijekom cijeloga turnira pokazao zavidnu formu, čak je i u finalnom nadmetanju držao egal sve do posljednjeg seta, kada se jednostavno »ugasio«. Rutiner poput trećeplasiranog tenisača svijeta nije imao milosti i sigurno je priveo susret kraju za konačni trijumf 2:1 u setovima. Na koncu ovog lijepog sportsko-humanitarnog događaja, koji je Beograd i Srbiju izbacio u srce interesa svjetske teniske javnosti, priređen je prigodan vatromet u znak proslavljanja velike pobjede tenisa nad koronavirusom.

Sljedeća stanica: Zadar

Vikend pred nama donosi drugi u nizu turnira *Adria toura*, kojemu će domaćin biti Zadar, u prekrasnom ambijentu ŠC *Višnjik*. Prema najavama, sudjelovanje su potvrdila četiri vrhunska tenisača: Đoković, Zverev, **Čilić** i **Čorić**, a u skupinama će im se pridružiti najbolji hrvatski tenisači (ukoliko do posljednjeg trenutka ne bude nekih izmjena). Zadarski sportsko-humanitarni spektakl započinje ekshibicijskim susretima u petak kada će pu-

u Beograd i zaigrali na radost svih ljubitelja bijelog sporta. Uz njih u ovom specifičnom turnirskom formatu zaigrali su i najbolji igrači iz Srbije: **Dušan Lajović**, **Filip Krajinoić**, **Viktor Troicki** i **Nikola Milojević** (ušao u natjecanje nakon otkaza zbog ozljede **Damira Džumhura**, najboljeg tenisača BiH). I spektakl je bio zagarantiran.

Beograd kao centar tenisa

Glavni grad Srbije, zahvaljujući Novaku i njegovim teniskim prijateljima, tijekom proteklog vikenda bio je svojevrsni centar teniskog svijeta jer je natjecateljski popis za ova prijelazna vremena bio zbilja impresivan. Ljubitelji tenisa na tribinama TC *Novak* mogli su, nakon višegodišnje stanke od posljednjeg ATP turnira igranog upravo na istim terenima, ponovno uživati u majstorskim potezima igrača kojih se ne bi postidio niti jedan jači svjetski turnir. Primjerice, u domaćoj subotnjoj poslastici Krajinoić je svladao Đokovića (2:1) i postao jedan od rijetkih svjetskih igrača koji se može pohvaliti stopostotnim pozitivnim

bliku zagrijavati Đoković i zvijezde *Toura*, te ženski duel između **Donne Vekić** i **Olge Danilović**. Natjecateljski program bit će identičan onom iz Beograda (subota i nedjelja dueli po skupinama, susreti se igraju na dva dobijena seta do četiri osvojene igre, a veliko finale u nedjelju navečer.)

Za zabavno-glazbeni program bit će zaduženi velikani hrvatske scene: **Gibonni**, **Petar Grašo** i očekuje se koncert iznenađenja. Ostvareni prihod namijenjen je u humanitarne svrhe, što je i osnovni cilj cijelog ovog teniskog koncepta u organizaciji Novaka Đokovića, a dio sredstava od prodanih ulaznica bit će pripojen u fond za izgradnju nacionalnog teniskog centra u Zagrebu.

D. P.

Nova pravila

Turniri u seriji *Adria tour* igraju se po izmijenjenim pravilima, jer se setovi igraju do četiri dobijena gema, a kod rezultata 3:3 igra se *tie break*.

Adria tour

Osim u Beogradu, planirani su još turniri u Zadru (19.-21. lipnja) i Banja Luci (3.-4. srpnja), a zbog otkaza turnira u Crnoj Gori očekuje se pronalaženje alternativnog rješenja i pričuvnog domaćina za natjecanje koje je planirano za konac lipnja.

POGLED S TRIBINA Zahuktavanje

Dvadeset i osmo kolo 1. HNL donijelo je pomalo neočekivane rezultate i u potpunosti unijelo novu dozu neizvjesnosti glede borbe za vrijedne euro pozicije. Naime, lider *Dinamo* se opustio i doživio poraz protiv *Lokomotive* (1:0), koji *modrima* ništa ne znači, a zahuktalim *lokosima* donosi povratak u sami vrh. *Rijeka* je u remiju protiv *Varaždina* (0:0) izgubila dva planirana boda, ali i drugu poziciju jer je *Hajduk* pobjedom u Puli protiv *Istre* (1:0) zbog bolje gol razlike sada ispred nje. Osječani su ostali neporaženi na gostovanju protiv *Slavena* (0:0), ali mršav bod ih je udaljio od kluba *top 4*. Konačno, *Gorica* je pobjedom protiv *Intera* u Zaprešiću (3:0) domaćina gurnula na začelje.

Sve u svemu, ovo kolo je donijelo željeno zahuktavanje svih takmaca u borbi za željene europske pozicije, a samim tim i go-

lemu neizvjesnost glede budućih susreta.

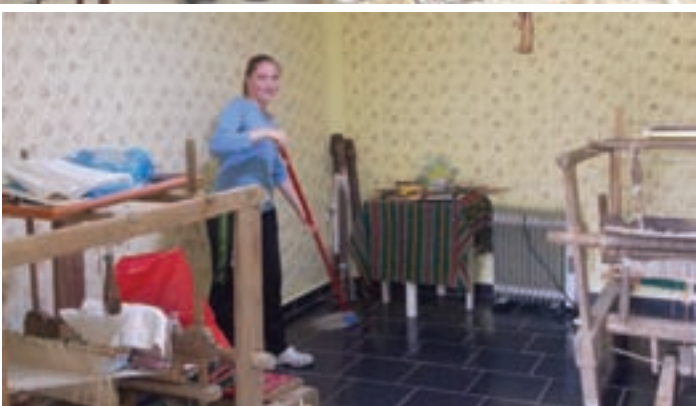
Najzanimljiviji duel 29. kola bit će susret *Rijeke* i *Lokomotive*, dva izravna konkurenta za visoki plasman i potencijalno osvajanje *jack pota* zvanog drugo mjesto koje vodi u kvalifikacije za Ligu prvaka. *Dinamo* u još jednoj nevažnoj utakmici dočekuje *Slaven*, ali zato *Hajduk* ima imperativ pobjede protiv fenjerdžije *Varaždina*, baš kao i *Osijek* protiv *Gorice*. Derbi začelja igrat će *Istra* i *Inter*, a pobjednik će imati golemi kapital u borbi za ostanak.

Na koncu ovog pogleda i jedan »pogled« prema Španjolskoj u kojoj se jedan Hrvat upisao u nogometnu vječnost. Naime, veliki *vatreni Ivan Rakitić* odigrao je protiv *Mallorce* svoj 300. susret u majici *Barcelone* i postao tek četvrti stranac kojemu je to uspjelo u nogometnoj karijeri (**Messi**, **Mascherano** i **Dani Alves**). Hrvatski nogomet se, tako, još jednom zlatnim slovima ovjekovječio u nogometnim analizama, a popularni **Raketa** vinuo u nedodirljive visine najpopularnijeg sporta na svijetu.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Uređenje Šokačke kuće u Bregu

Iz Ivković šora

Ampa

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Ja sam se već borme počeo sekirat: kako otkaleg nas zaobađe kiša kugod da smo, božem prosti, kužni. Te se oblači odaleg te odanleng, te divani svit al su pokisli u varoši, ovom selu, onom selu a u našim lipim Ivković šoru ama bš ni kapi. Al, jeto, nikoje veče se baš fajin izlila lipa kiša, nije Svevišnji zaboravio za nas. No, veli mi Joso, jevo ga ode kod njeg na salašu kiseli noge u starim alumenaškim lavoru i mudruje: »Došla je kasno, borme«, divani on, »ječam je skroz zrio i sitan, sav je u šuljku, a ni žitu neće pomoć ama baš ništa, možda jeto da potira kuruze i cincokret«. Slušam ga i skoro sam zaboravio šta sam došo iskat; bisan sam sam na se, ta uvijek me zbuni so tim njegovim vračkama i jadikovkama. Ta kugod da ja ne znam da je nama paorima bać Stipan odavno odzvonio, bać Stipan je naš zvonar, a i njega su jeto zaminili snikim električnim zvoncetom. Divane mi dica da sad mož župnik i iz varoši zvonit. Samo istiska pucad na tim modernim mobilnim telefonu i jeto kod nas zvoni u crkvi. Hm, pravo da vam kažem, baš mi se ni ne sviđa ta novotarija. Opet priznam da sam bio nevaljan i da ne idem baš redovno u crkvu. Kad sam bio mali i išo na veronauku klikerovo se iza crkve pa mi jedan, sad već dugo pokojni, župnik izvuko uši. Majka Marga je zdravo bila bisna pa me kazla tati a on kazo: »Šta da mu radim, kad neće – neće«. Nije zdravo volio da me kogod dira. Nikad neću zaboravit ni kad smo vaćali golubove na zvoniku, kod nas nije zdravo visok zvonik, doduše tribo je bit al ga nisu nikad završili kako je na nacrtu, valjdar su i kadgod imali kaki rebalans plana, šta ti ja znam. Neg, mi se uzverali pa vaćamo golbove, a povijo nas bać Vranje zvonar, u stvari zdravo poplašio. Bio niki mračak, a on se razviko da sve bembuče, a mi biž. Sutradan se on smije, sve mu suze teku, a mi bisni što ga nismo pripoznali. E, a nama palo na pamet da dobro namažemo vrengiju od zvona s kolomasti, moj baćo radio u zadrugi pa sam pozno dobro meštera Laciku, a on bio velik huncut i volio se zdravo šaliti samo nije nikad volio da mu se slaže. Zato ja lipo oćo i sve mu izdivanio šta nam je palo na pamet da naoremo bać Vranji. Bać Lacika se prvo začudio, pa zamislio a ondak se zdravo naglas smijo i kazo: »Av, sveca vam huncuckog, učestvujem neg šta, ta neću propuštiti«. Uzo jednu plevanu kanu s nikom crnom maščom i dao mi s rićima: »Ako vas uvati, niste od mene dobili«. Tako snabdiveni ja i moji par pajtaša lipo izvrebamo bać Vranju kad je oćo kući i uzmemo pa dobro namažemo vrengiju od zvona. Divanili su posli da se samo krstio kad je vidijo šta je, štogod divanio sebi u bradu al niko nije ćuo šta. Samo je kazo da zna da je to meštrovo maslo i da će fasovat. »Dica su samo izvela, a to je onaj matori smutipuk smislio«, divanio je on. Volio je dicu i nije dao na nji nikad, pa makar i skrivili. Taki je bio naš bać Vranje. Dok je god mogo, išo je u crkvu. Neg, idem na salaš, a valjdar ću se sitit putom šta sam tio kod Jose. Ajd zbogom, čeljadi.

Bač Ivin štodir**Po srcu jal po pundelaru**

piše: Ivan Andrašić

Bač Ive se vi dana sve nikako izokrenilo. Zapravo, ne samo vi dana. Trajalo to već miseci i godina. Naki prostodušan, što više virovo koikakima, sve manje toga mogo razumit. I teško mu na srcu. Više put se jako zaštodira, pa samo duboko izdanjiva. Njegova gleda, sva zabrinuta, veli ne bi ga voljila ope obilaziti po bolnica. Malo, malo, siti se pokojnoga dade. Bože, misli se, jal bi on sve vo mogo i razumit i rastolmačit, jal bi se i on pogubijo u tomu belaju. Jutros oma potli fruštuka sijo u prisunje, veli Sveti Antun je, a toga sveca oduvik najviše poštiva, pa se ne bi lačo nikakoga posla. Još juče kupijo najveću sviću što mogo najt, pa veli odneće do njegovoga kipa na krstopuću u komšiluku, pa će je zapalit i za zafalu izmolit jedan Očenaš. Taksa i mačak mu se oma stali motat oko noga, ko da bi mu i oni tili kakogod pomoć. Sto privrtat novine o njegovi, nikako najt što već nekoliko dana traži. Prvač na sokočalu vidijo kako se najozbiljnije dovatila dva njegova, ako i jesu njegovi, a prid izbiranje se podilili na dvi strane, pa samo pljuju jedno po drugomu. Uto naišo i komša Stipa, svake godine zajedno otidu ko Svetoga Antuna. »Au, komšo, ja tude više ništa ne razumim, pa sam došo vidit jel mi ti to možeš kakogod rastolmačit. Eto, gledam, naši se i vaj put podilili, pa uzdra jedan po drugomu. Kanda prid izbiranje ni nemamo protiv koga, neg sami protiv sebe. Ka će se već najt ko će svitu ponudit štogoda pametnoga, a ne vazdan nikaku svađu izmeđ sebe?«, pita se Stipa i sidne nuz bač Ivu. »E, komšo, ne znam ti ja više ništa rastolmačit. Eto, kako se naši poizbirali pri dvajs godina, vazdan na državna izbiranja išli i sovima i sonima, jedino nikad nisu smili sami. I tako se lipo potrefilo, nikada otoga nismo imali velike vajde. Jedva bi se jedan uvuko međ vladare, a znadeš kako se kaže, jedan ko nije-dan, ne može stignit na sve strane«, odvratu mu bač Iva i nalje fraklič dudovače. »Znadeš, komšo, nikada nisam bijo ni u jedne partije, al dobro znadeš i čiji sam u srcu. Vamo di sam, moro sam se učlaniti i to ne samo ja, neg cila familija. Da nisam, isfrko bi iz službe. A vako su mi uzeli u nadnicu i moju i obadva diteta. I šta nam fali, državne jasje su državne jasje, u njima diteljine uvik mora bit. Istina, ubiližijo sam se ko njevi, al u srcu mi jedino naši. Eto, ubiližijo sam i moju, al ona i dalje redovno ide u crkvu«, veli Stipa, izdune dudovaču i obadva se krenu ko Svetoga Antuna. Nusput nisu divanili, svaki se zado u svoj štodir. Bač Iva nikako ni mogo razumit kako ljudi ko što komša Stipa možu svojima i to da svi znadu, okrenit leđa, a vamo divanit da si osto svoj? Stipa, ope, nikako ni mogo razumit kako čeljade ko što bijo bač Iva ne može razumit take ko on? Ko Svetoga Antuna zapalili sviću i u čutnje izmolili po Očenaš. »Da nisam, osto bi brez kruva«, promrndo Stipa i zagleda se u drugu nedilju. »Ne može baš svako ni jist takoga kruva«, promrndo i bač Iva, jako izdanijo, pa se i on zagleda u drugu nedilju. Krenili se doma, a ni u bircuz nisu unišli na jednu pri ručka.

NARODNE POSLOVICE

- Savjet tražimo kad već znamo rješenje, ali nam se ono ne sviđa.
- Zaboravljanje vlastitih mana rađa drskost.
- Vrlo je važno ne odustati. Tek tako možete nešto i učiniti.
- Hrabrost je strah koji je izgovorio molitvu.

VICEVI, ŠALE...

Ovo će biti prva godina što neću moći ljetovati na Havajima zbog koronavirusa. Dosad nisam mogao zbog novaca.

Vozi čovjek auto i zaustavlja ga policajac i kaže:

- Gospodine, vozili ste prebrzo! Vozačku i prometnu, molim.
- Nemam, nisam ponio.
- E pa, morat ću Vam pisati kaznu na licu mjesta!
- Bolje Vi meni nego ja Vama!
- A što ste Vi?
- Kamenoklesar.

Stipan bio gluh veći dio svoga života i na jednom pregledu liječnik mu kaže kako su pronašli način da mu vrate sluh. Nakon složenog postupka Stipan povratu sluh i dođe za mjesec dana na kontrolu, kad ga liječnik upita:

- Evo, sve je u redu. Mora da su Vaši doma sretni što napokon čujete.

Stipan sleg'o ramenima:

- A, nisam im ni kazo. Sad samo sidim, slušam i pripravljam testament.

MUDROLIJE

- * Taj koji ukazuje na tvoje nedostatke nije uvijek tvoj neprijatelj. Taj koji govori o tvojim vrlinama nije uvijek tvoj prijatelj.
- * Ako si uspio obmanuti čovjeka, to ne znači da je on glup. To znači da ti je vjerovao više nego što zaslužuješ.
- * Brod ne tone kada je on u vodi, on tone kada je voda u njemu. Nije toliko važno što se događa oko nas, važno je što se događa unutar nas.

Vremeplov – iz naše arhive

Tijelovska procesija kroz centar Subotice

**PETAK
19.6.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Gradionica vrtova:
Ana, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:00 Raj za dame
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Upoznajmo Hrvatsku -
zaronite s nama
17:33 turizam.hrt
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 6:24, dokumentarni
film
21:00 Glazba i grad 2020. -
Simfonijski orkestar HRT-a
pod ravnanjem Tomislava
Fačinija, prijenos
22:35 Dnevnik 3
23:09 Amerikanac, film
00:53 Preljub
01:48 Dr. Oz
02:28 Dnevnik 3
02:54 Svjetske delte:
Irrawaddy - mangrove pune
čuda, dokumentarna serija
03:38 Betty i njezine dijagnoze
04:23 Zaljubljena u Ramona
05:08 Skica za portret
05:13 Dnevnik 2
05:55 Lažljivo srce

05:05 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:09 Učitelj Kees, serija
10:29 Galileo, ipak se kreće -
igrana serija za djecu
10:42 Krunski dokaz,
dokumentarna serija
10:53 Neobična životinjska
prijateljstva
11:40 Zlato, američki film
13:38 Slijepa osveta,
britanski film
15:03 Cesarica - HIT svibnja
15:08 Zavolite svoj dom i vrt
uz Alana Titchmarsha
15:52 Cesarica - HIT svibnja
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Svjetske delte:

Irrawaddy - mangrove pune
čuda, dokumentarna serija
17:40 Bitange i princeze
18:12 Cesarica - HIT svibnja
18:20 Kuhan i pečen
19:05 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Moje grčko vjenčanje,
američko-kanadski film
21:45 Nijanse plave
22:30 Igra prijestolja
23:25 Obiteljski zločini
00:15 Graham Norton i gosti
01:00 Slijepa osveta,
britanski film
02:25 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
20.6.2020.**

06:55 Klasika mundi: Bečka
filharmonija u milanskoj
Scali, 2. dio
08:00 Guns of Fort Petticoat,
američki film - ciklus
klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Istrage prometnih
nesreća
13:43 Prizma
14:33 Romanca u azilu za
pse, američki film
15:58 Kultura s nogu
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom -
Mostovi kultura: Jajce
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 A strana
21:50 Loto 7 - izvještaj
21:55 Dnevnik 3
22:30 Odvjetnik iz Lincolna,
američki film
00:30 Guns of Fort Petticoat,
američki film - ciklus
klasičnog vesterna 82:00
01:55 Dnevnik 3
02:21 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
02:23 Manjinski mozaik
02:38 Veterani mira
03:23 Prizma
04:08 Dnevnik 2
04:50 Lijepom našom -
Mostovi kultura: Jajce

05:50 Regionalni dnevnik

06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
09:35 Alvin i vjeverice
09:55 Vrijeme je za priču
10:21 EBU drama:
10:55 Cesarica - HIT svibnja
11:00 Papa - Najmoćniji
čovjek u povijesti: Cijena
napretka
11:50 Vrtlarica
12:20 André Le Nôtre i
njegovi vrtovi
13:15 Dom na kvadrat
13:45 Auto Market
14:20 Ubojstvo u Walesu
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Nepripitomljena
Albanija, dokumentarni film
17:20 Stani u Lici: Krasno,
dokumentarna serija
17:50 Sportski trenuci za
pamćenje: Ol London 2012.
- Taekwondo, bronca Ane
Zaninović i atletika, zlato
Sandre Perković
18:57 Cesarica - HIT svibnja
19:05 Inspektor Gadget
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Nerve, američki film
21:45 Glazba i grad 2020.:
Massimo i Jazz orkestar
HRT-a, prijenos
22:50 Igra prijestolja
23:45 Obiteljski zločini
00:35 Graham Norton i gosti
01:20 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
21.6.2020.**

06:25 Nedostižni most,
američko-britanski film
09:20 Pozitivno
09:50 Biblija
09:58 Šibenik: 50. obljetnica
kanonizacije sv. Nikole
Tavelića - misa, prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:02 Priča o Bogu s
Morganom Freemanom
16:00 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:18 I to je Hrvatska: Trogir
17:40 Lijepom našom -
Mostovi kultura: Celje
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6
20:05 'Ko te šiša
20:35 Loto 6 - izvještaj
20:40 Destinacija: Hrvatska,
emisija o turizmu
21:10 Nikola Tavelić
- 50 godina svetosti,

dokumentarni film
22:10 Dnevnik 3
22:45 Mijenjamo svijet:
Novi hladni rat - više
nuklearnog oružja u Europi,
dokumentarni film
23:40 Nedostižni most,
američko-britanski film
02:30 Nedjeljom u 2
03:25 Dnevnik 3
03:40 Sport
03:43 Destinacija: Hrvatska,
emisija o turizmu
04:08 Lijepom našom -
Mostovi kultura: Celje
05:23 Dnevnik 2
06:05 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji:
Plitvička jezera
09:35 Shakespeare i
Hathaway - privatni istražitelji
10:25 Vera
12:00 Dobar, bolji, najbolji...
britanski slastičar
13:05 Prijestolnice slatkog
života
13:40 Đavolja brigada, film
15:50 Ana Karenjina - Priča
Vrnskoga, serija
16:40 Sportski trenuci za
pamćenje: I London 2012. -
Finale vaterpolskog turnira,
Hrvatska - Italija
17:30 Magazin LP
18:00 Pozdrav ljetu,
dokumentarni film
18:10 Ana Rucner: Pozdrav
ljetu 2020., snimka koncerta
19:00 Đani Stipaničev - To je
tvoja zemlja, KDVL 5.2.2019
2.dio.
20:05 Jamestown
21:00 Alvarez Kelly, film
22:45 Dobra borba
23:40 Džezist iz Newcastlea,
glazbeno-dokumentarni film
00:40 Graham Norton i gosti
01:25 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
22.6.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:30 Brezovica: Dan
antifašističke borbe, prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela

13:15 Dr. Oz
14:00 Raj za dame
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Žrtve ljubavi, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Dinastije: Afrički divlji
pas, dokumentarna serija
21:00 Varoški amarcord:
Ljudi koji se smiju,
dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Preljub
00:25 Žrtve ljubavi, serija
01:10 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:16 Na obalama Crnoga
mora: Turska
03:11 Zaljubljena u Ramona
03:56 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
04:06 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Diva, telenovela

04:55 Peti dan
05:55 Riječ i život
06:29 Juhuhu
10:50 Nikola Tavelić
- 50 godina svetosti,
dokumentarni film
11:45 Alvarez Kelly, američki
film
13:30 Hrabro srce Irene
Sandler, američki film
15:10 Zavolite svoj dom i vrt
uz Alana Titchmarsha
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Na obalama Crnoga
mora: Turska, dokumentarna
serija
17:40 Bitange i princeze
18:20 TV Bingo
19:05 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Most na rijeci Kwai,
britansko-jašansko-tajlandski
film
23:45 Graham Norton i gosti
00:30 Hrabro srce Irene
Sandler, američki film
02:05 Noćni glazbeni program

**UTORAK
23.6.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska

08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Raj za dame
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Žrtve ljubavi, serija
18:15 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Dinastije: Tigar, dokumentarna serija
21:00 Varoški amarcord: Mali Pariz, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Preljub
00:25 Žrtve ljubavi, serija
01:20 Dr. Oz
02:00 Dnevnik 3
02:26 Na obalama Crnoga mora: Gruzija
03:21 Betty i njezine dijagnoze
04:06 Zaljubljena u Ramona
04:51 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Diva, telenovela

04:55 Izvan formata
05:45 Regionalni dnevnik
06:29 Juhuhu
10:55 Most na rijeci Kwai, britansko-japansko-tajlandski film

13:35 After the Storm, kanadski film
15:10 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Na obalama Crnoga mora: Gruzija, dokumentarna serija
17:40 Bitange i princeze
18:20 Kuhan i pečen
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Obitelj Durrell
21:00 Povjerljive priče, američki film
22:45 Ruke od kamena, američko-panamski
00:35 Graham Norton i gosti
01:20 After the Storm, kanadski film
02:50 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 24.6.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Globalna Hrvatska HTV
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Raj za dame
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Žrtve ljubavi, serija
18:15 Potjera
19:00 Dnevnik 2

19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Dinastije: Dinastije na mjestu događaja, dokumentarna serija
20:58 Loto 7 - izvještaj
21:00 Varoški amarcord: Hoću ženu, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Preljub
00:25 Žrtve ljubavi, serija
01:20 Dr. Oz
02:00 Dnevnik 3
02:26 Na obalama Crnoga mora: Rusija, dokumentarna serija
03:21 Betty i njezine dijagnoze
04:06 Zaljubljena u Ramona
04:51 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Diva, telenovela

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:00 Dinastije: Tigar, dokumentarna serija
11:55 Povjerljive priče, američki film
13:40 Tom, Dick i Harriet, američki film
83:00
15:10 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Na obalama Crnoga mora: Rusija, dokumentarna serija
17:40 Bitange i princeze
18:20 Kuhan i pečen
19:05 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Obitelj Durrell
21:00 Cinderella Man, američki

23:20 U troje sa žigolom, američki film
00:55 Graham Norton i gosti
01:40 Tom, Dick i Harriet, američki film
03:05 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 25.6.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Sveti Ivo, evo nas!, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Raj za dame
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Žrtve ljubavi, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6 - izvještaj
21:00 Iz nesigurnosti u neizvjesnost, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Preljub
00:25 Žrtve ljubavi, serija

01:10 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:16 Na obalama Crnoga mora: Ukrajina, dokumentarna serija
03:08 Betty i njezine dijagnoze
03:53 Raj za dame
04:48 Lilanje na Ivanje, emisija pučke i predajne kulture
05:15 Dnevnik 2
05:57 Diva, telenovela

05:13 Knjiga ili život
05:43 Regionalni dnevnik
06:27 Juhuhu
10:21 Dinastije: Dinastije na mjestu događaja, dokumentarna serija
11:13 Cinderella Man, američki
13:35 Devet i pol mjeseci, talijanski film
15:12 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Na obalama Crnoga mora: Ukrajina, dokumentarna serija
17:40 Bitange i princeze
18:20 Kuhan i pečen
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Obitelj Durrell
21:00 Prava istina, američki film
22:35 Istok, američko-britanski film
00:30 Obiteljski zločini
01:15 Graham Norton i gosti
02:00 Devet i pol mjeseci, talijanski film
03:35 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Dragi članovi i prijatelji Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini!

U vremenima u kojima se nalazimo pokazuje se što je prava jakost. Lako je biti snažan kada su sva vrata otvorena, a povoljan vjetar puše u leđa. Istinsku jakost potvrđuju protivni vjetrovi. Ustrajali smo i kada je rizik pretpostavljao **hrabrost**. Kada je hrabrost pretpostavljala **svjedočenje**, a svjedočanstvo zahtijevalo borbu. Pobjeda je tražila **zajedništvo**, a zajedništvo uračunavalo mlade. Povezivali smo, pokretali, gradili... i ostali postojani punih 30 godina.

Ne odustajemo, već svoj pogled hrabro usmjeravamo k boljem sutra. Ostali smo vjerni sebi, svom identitetu i vrijednostima koje želimo podariti ovoj zemlji, a koja je i naše ognjište. Stoga, ne odustajemo od zalaganja za prisutnost Hrvata na svim razinama vlasti, za ravnopravnost hrvatske zajednice, razvoj demokracije te funkcioniranje institucija koje poštuju temeljno dostojanstvo svake osobe.

Ovo je naš zajednički trenutak da se ujedinito i odupremo svakom nastojanju da nas se podijeli, obeshrabri i demotivira. Ne dopuštamo nikome da zasjeni našu ljubav prema ovoj zemlji, prema ljudima s kojima dijelimo svoj život. Želimo skupa s vama, međusobnom podrškom i snagom pokazati da nam je stalo do bolje budućnosti. Ali, stalo nam je do toga na način da se od nas ne traži da se odričemo vlastitog kulturnog i jezičnog identiteta – **stalo nam je jer vjerujemo da s onim što jesmo predstavljamo bogatstvo ovoj zemlji i ovom narodu.**

To je teži i skuplji put za suživot i zajedništvo. I mi ga takvog prihvaćamo. Znamo da taj put nije kratak i da njime idu samo oni koji zaista žele liječiti rane ovoga društva, nasuprot praznim pričama u kojima se guši svaka istina. Ali, to je jedini pravi put – **i DSHV ostaje odlučan u namjeri da ga jednom i ostvari!**

Zato vas, poštovani članovi i prijatelji DSHV-a, pozivamo da izađete na izbore i tako osnažite našu zajedničku borbu. Trebamo vaš glas koji ćemo, budite sigurni, ne samo umnožiti nego i ostaviti u zalag generacijama koje dolaze.

Tomislav Žigmanov, predsjednik

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNİK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

ZA JEDNAKOST

ZAOKRUŽI

 REPUBLIKA **7** i **5** POKRAJINA

ZAOKRUŽITE NAŠE LISTE NA LOKALU!

**DA SMO UKLJUČENI
U PROCESE DONOŠENJA ODLUKA
U NAŠIM GRADOVIMA I OPĆINAMA!**